

Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottalib Macë

Mas ngaa xalaat ci dundug Almasi bi? Lu ko gàddaayloo mu jëm Afrig? Kañ la dox ci kaw ndox? Lu tax ñu bëgg koo rey? Kañ lay dellusi àddina? Dinga gis ay tont ci téere bii.

Dafa am ñeenti téere yu ay taalibey Yeesu Almasi bi bind ci ag dundam ak ay jàngaleem. Macë ab juutikat la woon jamono ji ko Yeesu woowee ngir mu nekk ab taalibeem (10.3). Téere bi mu bind, la mu ca jublu mooy mu won Yawut yi ne Yeesu mooy Almasi bi leen Yàlla digoon. Macë daldi tàmbali ci ni Yeesu askanoo te muy wone ne mooy sētu Buur Daawuda te di sētu Yonent Yàlla Ibraayma.

Macë am na lu bare lu mu yégle ci nguurug Yàlla. Yeesu mi ngi waare naa: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na» (3.2). Nguuru Yàlla ci asamaan masu fee jóge, waaye dafa ñàkk ci àddina. Yàlla jox na sañ-sañ nit ngir mu yilif àddina. Waaye nit a tooñ Yàlla, gannaaw bi ko Seytaane naxee, ba nangu sañ-sañ bi. Kon nag Yàlla yónni na Almasi bi, ngir mu nanguwaat sañ-sañ bi. Gannaaw bi Yeesu dekkee, mu ne: «Joxees na ma bépp sañ-sañ fa asamaan ak fi kaw suuf» (28.17).

Ci tēnk:

1.1—4.25 Yeesu juddu na, tàmbali na liggéeyam.

5.1—7.29 Yeesu mi ngi firi yoonu Yàlla wi.

8.1–18.35 Yeesu day faj, di def ay kéemaan ak di jàngale.

19.1–23.39 Yeesu day tukki Yerusalem.

24.1–25.46 Yeesu day jàngale ci mujug jamono ak delluseem.

26.1–28.20 Yeesu dee na, dekki.

Cosaanu Yeesu Almasi bi

¹ Lii mooy cosaanu Yeesu Almasi bi, sëtub Daawuda, sëtub Ibraayma.

² Ibraayma moo jur Isaaxa; Isaaxa jur Yanqóoba; Yanqóoba jur Yuda aki doomi baayam;

³ Yuda moo jur Peres ak Sera, Tamar di seen ndey; Peres moo jur Ebron, Ebron jur góor gu ñuy wax Aram;

⁴ Aram moo jur Aminadab; Aminadab jur Naason; Naason jur Salmon;

⁵ Salmon jur Bowas mi Raxab di ndeyam; Bowas moo jur Obedd mi Ruut di ndeyam; Obedd moo jur Yese,

⁶ Yese moo jur Buur Daawuda.

Daawuda moo jur Suleymaan ma jabaru Uri ja woon, di ndeyam;

⁷ Suleymaan moo jur Robowam; Robowam moo jur Abya; Abya moo jur Asaf*;

⁸ Asaf moo jur Yosafat; Yosafat moo jur Yoram, Yoram moo jur Osiyas;

⁹ Osiyas moo jur Yotam; Yotam moo jur Axas, Axas moo jur Esekiyas;

¹⁰ Esekiyas moo jur Manase; Manase moo jur Amon†; Amon jur Yosya;

* **1.7 Asaf** ak Asa, kenn ki la. † **1.10 Amon** ak Amos, kenn ki la.

¹¹ Yosya moo jur Yekoña[‡] aki doomi baayam ca jant ya ñu yóbbu Yawut ya ca jant ya ñu jàpp Yawut ya njaam, yóbbu Babilon.

¹² Gannaaw ba ñu leen gàddaayloo ñu dem Babilon la Yekoña jur Selcel; Selcel jur Sorobabel,

¹³ Sorobabel jur Abiyudd; Abiyudd jur Elyakim; Elyakim jur Asor;

¹⁴ Asor jur Cadog; Cadog jur Akim; Akim jur Elyudd;

¹⁵ Elyudd jur Elasar; Elasar jur Matan, Matan jur Yanqóoba;

¹⁶ Yanqóoba nag moo jur Yuusufa jëkkëru Maryaama; te Maryaama moo jur Yeesu, mi ñuy wax Almasi bi.

¹⁷ Mboolem maas yi dox diggante Ibraayma ba ca Daawuda nag di fukki maas ak ñeent; li dox diggante Daawuda ba ca njaam ga ca Babilon, di fukki maas ak ñeent; li dox diggante njaam ga ca Babilon ba ci Almasi bi, di fukki maas ak ñeent.

Lu jëm ci juddub Yeesu Almasi bi

¹⁸ Juddub Yeesu Almasi bi, nii la deme: Ndeyam Maryaama moo digoo woon ab séy ak Yuusufa. Laata ñuy ànd nag, gis nañu ne Maryaama dafa ëmb ci dogalu Noo gu Sell gi.

¹⁹ Ci biir loolu jëkkëram Yuusufa mi doon nit ku jub, naroon koo yiwi ci sutura, ndax bëggu ko woona weer.

²⁰ Naka lay xalaat ci loolu, am malaakam Boroome bi feeñu ko ci gént, ne ko: «Yuusufa, sëtub Daawuda, bul ragala yeggali sa jabar Maryaama, ndax doom ji sosu ci moom, ci Noo gu Sell gi la jóge.

[‡] **1.11 Yekoña** ak Yoyakin, kenn ki la.

²¹ Doom ju góor lay am; nanga ko tudde Yeesu (muy firi Boroom beey musle), ndax mooy musal aw xeetam ci seeni bàkkaar.»

²² Loolu lépp a sotti ngir matal la Boroom bi waxe woon ca làmmiñu yonent ba, ba mu nee:

²³ «Janq bi mooy ëmb,
jur doom ju góor,
ñu tudde ko Emanuwel§,»
muy firi Yàllaa ngi ak nun.

²⁴ Ba Yuusufa yewwoo, la ko malaakam Boroom bi sant la def, daldi yeggali jabaram.

²⁵ Waaye Yuusufa àndul ak moom, ba kera mu ame doom, muy góor, mu tudde ko Yeesu.

2

Fóore ya seetsi nañu Yeesu

¹ Gannaaw ba Yeesu juddoo ca Betleyem gu diiwaanu Yude, yemook janti Buur Erodd, ndeke ay boroom xam-xam yu bàyyikoo penku dikk nañu Yerusalem.

² Ñu ne: «Ana buur bi Yawut yi juddule? Biddii-wam lanu gis ca penku, moo tax nu dikk siyaaresi ko.»

³ Ba Buur Erodd déggee loolu, dafa jaaxle, mook mboolem waa Yerusalem.

⁴ Ci kaw loolu mu woolu mboolem sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya. Mu daldi leen laaj fu Almasi bi wara juddoo.

⁵ Ñu ne ko: «Xanaa Betleyem gu diiwaanu Yude, ndax noonu la ko yonent ba binde, ne:

⁶ «Yaw Betleyem gu diiwaanu Yuda nag,

§ 1.23 Seetal ci *Esayi* 7.14.

ñàkkoo solo moos ci dëkki Yuda yi gëna màgg,
ndax ci yaw la njiit di soqikoo,
di sàmm Israayil, sama ñoñ*.”»

⁷ Ba loolu amee Erodd woolu boroom xam-xam
ya ci kumpa, di leerlu bés ba biddiiw ba feqee.

⁸ Mu yebal leen nag Betleyem, ne leen: «Demleen
seetal ma bu baax, mbirum xale bi. Bu ngeen ko
gisee, xamal ma ko, ngir man itam ma siyaareji
ko.»

⁹ Ñu déglu buur ba ba noppi, dem. Ci kaw loolu
rekk biddiiw ba ñu gisoon ca penku ba, ne tëll jiite
leen di dem, ba àgg, fa tiim béreb ba xale ba nekk,
mu daldi taxaw.

¹⁰ Ba ñu gisee biddiiw ba taxaw, bég nañu lool,
mbég mu réya réy.

¹¹ Ñu dugg ca kër ga, gis xale bi ak ndeyam
Maryaama. Ñu daldi ne gurub sukk, sujjóotal xale
bi. Ba loolu amee ñu yebbi seenub denc, génne ca
yóbbalu wurus ak cuuraay, ak ndàbb lu xeeñ lu ñuy
wax miir.

¹² Gannaaw loolu kàddu dikke leen ci gént, artu
leen ngir ñu baña dellu ca Erodd. Ba mu ko defee
ñu jaare weneen yoon, ñibbi seenum réew.

Waa kër Yuusufa gàddaay nañu Misra

¹³ Ba boroom xam-xam ya ñibbee, am malaakam
Boroom bi moo jekki feeñu Yuusufa ci gént ne ko:
«Jógal, ànd ak xale bi ak ndeyam te nga daw ba
Misra, toog fa, ba kera ma di la jox ndigal, ndax
Erodd dina seet xale bi, ngir sànk ko.»

¹⁴ Yuusufa jóg, ànd ak xale bi ak ndeyam, ag
guddi, ngir làquji Misra.

* **2.6** Seetal ci *Mise* 5.1; *2.Samiyel* 5.2.

15 Fa la toog, ba Erodd faatu. Noonu la mbir ma deme, ngir sottal la Boroom bi waxe woon ca làmmiñu yonent ba, ba mu nee:

«Misra laa woowe sama doom, mu génne fa†.»

16 Ba Erodd gisee ne boroom xam-xam ya nax nañu ko, mer na mer mu réy lool, ba yeble, ngir reylu ci Betleyem ak la ko wër, mboolem xale yu góor yi am diggante ñaari at ak lu ko yées, muy diggante ba méngook àpp ba mu leerloo woon ca boroom xam-xam ya.

17 Booba la kàddu ga jottalikoo woon ci Yonent Yàlla Yeremi mate. Mooy ba mu nee:

18 «Baat a nga jibe fa Raama,
ay jooy ak yuux yu metti,
Rasel mooy jooy ay doomam
te bëggul kàddu gu ko dëfal,
nde doomam ya wuute‡.»

Waa kër Yuusufa dellu nañu Israayil

19 Gannaaw ba Erodd faatoo, am malaakam Boroom bi moo jekki feeñu Yuusufa ci gént ca Misra,

20 ne ko: «Jógal ànd ak xale bi ak ndeyam te nga dellu Israayil. Ñi doon wuta jël bakkanu xale bi dee nañu.»

21 Yuusufa jóg, ànd ak xale bi ak ndeyam, daldi dellu réewum Israayil.

22 Teewul mu dégg ne Arkelawus moo falu buur ca Yude, wuutu baayam Erodd, ba tax mu ragal faa dem. Ci biir loolu kàddug artu dikkal ko ci gént, mu daldi walbatiku, làquji diiwaanu Galile.

23 Mu dikk nag ba dëkk ba ñuy wax Nasaret, sanc fa. Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ca yonent

† 2.15 Seetal ci Ose 11.1. ‡ 2.18 Seetal ci Yeremi 31.15.

ya, mate. Mooy ba ñu nee dees na ko woowe ab Nasareen.

3

Yaxya waare na ngir nit ñi tuub

¹ Jant yooyu la Yaxya feeñ, di waare ca mândiŋu Yude,

² naan: «Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguurug asamaan dëgmal na.»

³ Kooku lañu doon wax, te Yonent Yàlla Esayi jottali woon ko, ba mu nee:

«Baatu nit a ngi xaacoo ca mândiŋ ma naan:

“Nangeen xàll yoonu Boroom bi,

juballeen ay xàllam*.”»

⁴ Yaxya nag mbubb mu ñu ràbbe kawaru giléem la daan sol, laxasoo laxasaayu der ca ndiggam, ab dundam diy njéeréer ak lemu àll.

⁵ Nit ña daldi bàbbeeku, jëm ca moom, waa Yerusalem, ak mboolem diiwaanu Yude, ak mboolem diiwaanu dexe Yurda.

⁶ Ñu tudd seeni bàkkaar, Yaxya sóob leen ca dexe Yurda.

⁷ Ci kaw loolu ay Farisen ak ay Sadusen yu bare ñëw ci Yaxya, ngir mu sóob leen ci ndox. Yaxya ne leen: «Yeen njurum jaan mee, ku leen artu, ba ngeen di daw sànj miy dikk?

⁸ Kon nag jëfeleen jëf ju yelloo ag tuubeel,

⁹ te buleen defe ne man ngeena wax ci seenum xel ne: “Nun, Ibraayma mooy sunu maam,” ndax maa leen ko wax, doj yii, Yàlla man na cee sàkkal Ibraayma aw askan.

* **3.3** Seetal ci *Esayi* 40.3.

¹⁰ Léegi nag xàcc nañu sémmiñ ngir gor reenu garab yi ba noppi. Kon gépp garab gu ci meññul doom yu baax, dees koy gor, sànni ca sawara sa.

¹¹ Man, cim ndox laa leen di sóob, ngir jëmmal seenug tuubeel. Waaye kiy ñëw sama gannaaw moo ma sut, ba ay caraxam sax yeyoowuma ko koo summil. Moom nag ci Noo gu Sell gi ak ci sawara[†] la leen di sóob.

¹² Ab layoom a ngi ci loxoom, te mooy jéri dàggaam, ba mu set wecc; am peppam lay fat ci sàq mi, waaye xatax bi, da koy lakk ci sawara su dul fey mukk.»

Yaxya sóob na Yeesu ci dexu Yurdan

¹³ Booba la Yeesu jóge Galile, dikk ngir Yaxya sóob ko ca dexu Yurdan.

¹⁴ Teewul Yaxya gàntal, ne ko: «Man may ki soxla, nga sóob ma ci ndox, yaw nga dikk ci man!»

¹⁵ Yeesu ne ko: «Baalagum noonu rekk, ndax ci lanuy matale lépp li Yàlla bëgg ci njub.» Yaxya daldí koy nangul.

¹⁶ Gannaaw ba ñu sóobee Yeesu, ba mu génnee ca saa sa ca ndox ma, asamaan a jekki ubbiku ngir moom. Mu gis Noowug Yàlla wàcc ni am pitax ca kawam.

¹⁷ Ci kaw loolu rekk, baat jibe asamaan, ne: «Kii mooy sama Doom, sama soppe; Moom laay bânneexoo.»

[†] **3.11 Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara:** Almasi bi moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49; jëfya 2.3.

4

Yeesu të na Seytaane

¹ Ci kaw loolu Noowug Yàlla gi yóbbu Yeesu ba ca biir màndiŋ ma, ngir mu jàŋkoonte ak fiiri Seytaane.

² Yeesu nekk na fa te lekkul ñeent fukki bëccëg ak ñeent fukki guddi. Gannaaw gi, mu xiif.

³ Fiirkat bi nag dikk ba ci moom, ne ko: «Ndegam yaa di Doomu Yàlla, neel doj yii ñu soppaliku mburu.»

⁴ Teewul Yeesu ne ko: «Bindees na ne: “Du aw ñam donŋ la nit di dunde, waaye dees na dunde itam, gépp kàddu gu tukkee ci gémmiñug Yàlla*.”»

⁵ Ba loolu amee Seytaane yóbbu ko ca Yerusalem, dëkk bu sell ba, aj ko ca njobbaxtalù kër Yàlla ga.

⁶ Mu ne ko: «Ndegam yaa di Doomu Yàlla, tëbal ci suuf, ndax bindees na ne:

“Ay malaakaam lay jox ndigal ci sa mbir, te seeni loxo lañu lay leewoo, ba doo fakkastalu ciw doj†.”»

⁷ Yeesu ne ko: «Bindees na it, ne: “Bul seetlu Boroom bi sa Yàlla‡.”»

⁸ Seytaane yóbbooti ko ba ca kaw tund wu kawe lool, won ko mboolem nguuri àddina yépp ak seeni daraja.

⁹ Mu ne ko: «Lii lépp, yaw laa koy may, soo sukkee sujjóotal ma.»

¹⁰ Yeesu nag ne ko: «Xiddi ma Seytaane, ndax bindees na ne:

* **4.4** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 8.3. † **4.6** Seetal ci *Taalifi cant* 91.11-12. ‡ **4.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 6.16.

“Boroom bi sa Yàlla ngay sujjóotal, te moom donɗ
ngay jaamu§.”»

¹¹ Ba mu ko defee Seytaane won ko gannaaw, ay
malaaka dikk, di toppatoo Yeesu.

Yeesu door na liggéeyam ca Galile

¹² Yeesu nag dégg ne tëj nañu Yaxya kaso; mu
daldi dem Galile.

¹³ Gannaaw loolu, mu toxoo Nasaret, sanci
Kapernawum ga féeteek dex ga, ca diiwaani Sab-
ulon ak Neftali,

¹⁴ ngir matal kàddu ga jottalikoo woon ci Yonent
Yàlla Esayi, ba mu nee:

¹⁵ «Yaw réewum Sabulon ak yaw réewum Neftali,
di yoonu géēju Galile, ca wàllaa dexe Yurda,
yaw Galile, réew ma bare ñu dul yawut!

¹⁶ Askan wa nekkoon cig lëndëm,
gis na leer gu mag,
ña dëkke woon réewum dee mu ne këruus,
ñoom la leer fenkal*.»

¹⁷ Jant yooyu la Yeesu tàmbali di waaraate naan:
«Tuubleen seeni bàkkaar, ndax nguug asamaan
dëgm na.»

Yeesu tànn na ñeenti taalibe

¹⁸ Yeesu doon doxe ca tàkkal dexe Galile, daldi
gis ñaar ñu bokk ndey ak baay, di Simoŋ mi ñuy
wax Piyeer, ak Àndre rakkam. Ña ngay mbaal ca
dex ga, ndax ay nappkat lañu woon.

¹⁹ Yeesu ne leen: «Ñewleen topp ma, ma def leen
nappkati nit.»

§ 4.10 Seetal ci *Baamtugyoon wi* 6.13. * 4.16 Seetal ci *Esayi* 8.23;
9.1.

²⁰ Ca saa sa ñu won mbaal ya gannaaw, daldi topp ca moom.

²¹ Yeesu jóge fa, gis ñeneen ñaar ñu bokk ndey ak baay, Yanqóoba doomu Sebede, ak Yowaan mi Yanqóoba bokkal ndey ak baay. Ña nga ca gaal ga, ñook seen baay Sebede, di gaar seeni mbaal. Yeesu woo leen.

²² Ñu bàyyi gaal gaak seen baay ca saa sa, daldi topp ca moom.

²³ Ba loolu amee Yeesu di wër Galile gépp, di jàngale ci seeni jàngu, di yégle xibaaru jàmm bu ngu-urug Yàlla, aka faj mboolem jàngoro yi, ak wéradiy nit ñi,

²⁴ ba tax turam siiw, ba ca biir réewum Siri gépp. Ñu di ko indil mboolem ñi wopp, ak ñi ame mboolemi jàngoro aki mitit, ak ñi rab jàpp, ak ñiy say, ak lafañ yi, mu faj ñépp.

²⁵ Mbooloo mu bare nag topp ko, jóge ca wàlli Galile, ak diiwaan ba ñuy wax Fukki Dëkk, ak Yerusaleem ak diiwaanu Yude, ba ca wàllaa dexu Yurdan.

5

Ñii la ndokkale ñeel

¹ Yeesu moo gisoon mbooloo ma, daldi yéeg ca tund wa. Naka la toog, taalibeem ya dikk.

² Mu yékkati kàddoom, jàngal leen ne leen:

³ «Ndokkalee ñi am xolub ku néew doole, nde nguurug asamaan, ñooy boroom.

⁴ Ndokkalee ñiy jooy, nde dees na leen dëfal.

⁵ Ndokkalee ñi woyof, nde ñooy moom àddina.

⁶ Ndokkalee ñi xiif aka mar jëfe njekk,
ndax dinañu regg.

⁷ Ndokkalee ñi am yërmande,
nde dees na leen yërëm.

⁸ Ndokkalee ñi sell ab xol,
nde ñooy gis Yàlla.

⁹ Ndokkalee ñiy sàkku jàmm,
nde ñoom lees di woowe doomi Yàlla.

¹⁰ Ndokkalee ñi seenug njub tax ñu di leen bundu-
duxataal,
nde nguurug asamaan ñooy boroom.

¹¹ «Ndokkalee yeen, bu ñu leen di saaga, di leen
bunduxataal, di leen sosal gépp njombe ndax man.

¹² Bégleen te bànnexu, ndax seen yoolub ëllëg bu
réy, nde noonu lañu daan fitnaale yonent yi fi jiitu.

Xorom ak leer ñooy misaali gëmkat ñi

¹³ «Yeena di xoromas àddina. Bu xorom raxee ba
sàlli, nees koy delloo cafrikaam? Du jariñati dara,
xanaa ñu sànni ko ci biti, nit ñi dox ci kawam.

¹⁴ Yeena di leeru àddina. Ab dëkk, bu nekkee ci
kaw tund, du mana làqu.

¹⁵ Te it deesul taal ab làmp, dëpp cig leget, waaye
dees koy aj ca kaw tegoom, ba muy leeral ñi nekk
ci néeg bi ñépp.

¹⁶ Yeen, na seenug leer leere noonu ci kanam nit
ñi, ngir ñu gis seen jëf ju rafet, ba sàbbaal seen Baay
ba fa kaw.

Yoonu Musaa ak kàdduy waxyu ci Yeesu la mate

¹⁷ «Buleen defe ne damaa dikk ngir tebbi yoonu
Musaa, ak waxi yonent yi. Tebbisiwuma, damaa
sottalsi.

¹⁸ Maa leen ko wax déy, ba keroog asamaan ak suuf raaf, wenn rëdd, mbaa genn maaska du raaf mukc ci yoonu Musaa, ba kera lépp sotti.

¹⁹ Kon képp ku wàcc lenn ci ndigal yii gëna tuut, te di ko diglee noonu, ki gëna tuut lees lay woowe fa nguurug asamaan. Waaye képp ku koy jëfe, di ko digle, ku mag ki lees lay woowe fa nguurug asamaan.

²⁰ Te kat maa leen ko wax, bu seenub njub ëppul njubu firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi, dungeen tàbbi mukc ci nguurug asamaan.

Mere nit ki mooy bóom ko

²¹ «Dégg ngeen ne waxoon nañu maam ya ne leen: “Bul bóom; ku bóom yoon dina la daan*.”

²² Waaye man maa leen ko wax, képp ku mere sa mbokk, dees na la àtte. Ku ne sa mbokk: “Doo dara,” kuréelu àttekat ya am na ci yaw yoon, te ku ne sa moroom “Dof bi,” sawara am na ci yaw yoon.

²³ Kon soo yóbbóo sa sarax ca sarxalukaay ba, ba fàttaliku foofa ne, am na lu la sa mbokk meree,

²⁴ dangay bàyyi sab sarax ca kanam sarxalukaay ba, te nga njékka jubooji ak sa mbokk ma, doora dellu, joxe sab sarax.

²⁵ «Gaawala juboo ak sab jotewaale, bi ngay ànd ak moom jëm ca èttu àttekaay ba; lu ko moy sab jotewaale jébbal la àttekat ba, kooka jox la alkaati ba, mu ne la ràpp tëj.

²⁶ Maa la ko wax déy, doo fa génne mukc te feyuloo lépp ba ci dërëm bi gëna tuut.

Ku xemmem jigéen, njaaloo nga

* **5.21** Seetal ci *Mucc ga* 20.13; *Baamtug yoon wi* 5.17.

27 «Dégg ngeen ñu ne: “Bul njaaloo†.”

28 Waaye man maa leen wax ne képp ku xool jigéen, ngir xemmem ko, njaaloo nga ak moom xaat ci sam xel.

29 Bu la sa bētu ndijoor dee bàkkaarloo, luqil, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw ñu sànni sa yaram wépp sawara.

30 Bu la sa loxol ndijoor dee bàkkaarloo, daggal, sànni, ndax ñàkk sa benn cér moo gën ci yaw, sa yaram wépp tàbbi sawara.

Njaaloo donj moo daganal pase

31 «Te waxees na ne: “Képp ku fase sa jabar, nanga ko jox kayitu pase‡.”

32 Waaye man maa leen wax ne képp ku fase sa jabar, te njaaloo taxul, yaa ko njaalooloo. Te ku ñu fase it, képp ku ko takk, njaaloo nga.

Bul xàcc sa ngiñ

33 «Déggati ngeen ñu ne waxoon nañu maam ya ne leen: “Bul xàcc sa ngiñ, waaye wàccool ak Boroom bi sa kàdduy ngiñ§.”

34 Waaye man maa leen wax ne leen, buleen giñ dara; bumu di ci asamaan, nde asamaan moo di jalub Yàlla;

35 bumu di ci suuf, nde suuf moo di ndëggastalam; bumu di ci Yerusalem, nde Yerusalem moo di dëkku Buur bu mag bi.

36 Bul giñ it ci sa kaanum bopp, ndax du sa genn kawar goo mana weexal, mbaa nga ñuulal ko.

† 5.27 Seetal ci *Mucc ga* 20.14. ‡ 5.31 Seetal ci *Baamtugyoon wi* 24.1. § 5.33 Seetal ci *Baamtugyoon wi* 23.22-24.

³⁷ Na sa kàddu di waaw, soo waree ne waaw; mbaa déet, soo waree ne déet. Leneen lu ci tegu, ci ku bon ki la jóge.

Bulfeyu

³⁸ «Dégg ngeen ñu ne: “Bët, bët a koy fey; bëñ, bëñ a koy fey*.”

³⁹ Waaye man maa leen wax ne leen, buleen jànkoonde ak ku bon, waaye ku leen dóor mbejum lexu ndijoor, dékkleen ko lex ba ca des.

⁴⁰ Ku leen nara yóbbu ci yoon, ngir jël seenub turki, baleen kook seen mbubb mu mag, dolli ko.

⁴¹ Ku leen ga, ngeen yenul ko ci doxub benn kilomèt, àndleen ak moom ñaar.

⁴² Ku leen ñaan, mayleen ko, te ku leen leb, buleen ko gantu.

⁴³ «Dégg ngeen ñu ne: “Soppleen seen moroom†” te bañ seenub noon.

⁴⁴ Waaye man maa leen wax ne leen, soppleen seeni noon te ñaanal ñi leen di bunduxataal,

⁴⁵ ngir ngeen doon doomi seen Baay ba fa asamaan, nde mooy kiy fenkal jantam ci kaw ñu bon ñi, ak ñu baax ñi, te mooy tawal ñi jub, ak ñi jubadi.

⁴⁶ Su ngeen soppee ñi leen sopp, ban yool ngeen am? Xanaa du juutikat yi sax noonu lañuy jëfe?

⁴⁷ Su ngeen dee saafoonte ak seeni bokk donj, ana lu ngeen def lu yéeme? Xanaa du yéefar yi sax noonu lañuy jëfe?

⁴⁸ Ni seen Baay ba fa asamaan mate nag, nangeen ni mate.

* 5.38 Seetal ci *Mucc ga* 21.24. † 5.43 Seetal ci *Sarxalkat* yi 19.18.

6

Buleen sarxe ngir ngistal

¹ «Wattuleena def seenu njekk ci kanam nit ñi, ngir ngistal. Lu ko moy, dungen ame yool fa seen Baay ba fa asamaan.

² Kon nag booy sarxe, bul ko yéglee coowal liit, ni ko jinigalkat yiy defe ci jàngu yi ak mbedd yi, ngir nit ñi kañ leen. Maa leen ko wax déy, ñooñu jot nañu seen yool bu mat sëkk.

³ Waaye booy sarxe, li sa loxol ndijoor di def, bu ko sa loxol càmmoñ xam,

⁴ su ko defee sa sarax di kumpa, te sa Baay biy gis ci biir kumpa moo lay yool.

Buleen ñaan ngir ngistal

⁵ «Bu ngeen di ñaan, buleen mel ni jinigalkat yi safoo taxaw di ñaan ci jàngu yi ak selebe yoon yi, ngir fés. Maa leen ko wax déy, ñooñu jot nañu seen yool bu mat sëkk.

⁶ Yaw nag booy ñaan, duggal sa néegu biir, tëj sa bunt, te nga ñaan sa Baay ci kumpa. Sa Baay biy gis ci biir kumpa moo lay yool.

⁷ «Bu ngeen di ñaan, buleen jàppoo kebetu ni yéefar yi foog ne ci wax ju bare lees leen di nangule.

⁸ Kon buleen mel ni ñoom, ndax seen Baay xam na li ngeen soxla bala ngeen ko koo ñaan.

⁹ Yeen nag nangeen ñaane nii:

“Sunu Baay bi fi asamaan,
nañu wormaal sa sellaayu tur,

¹⁰ na sa nguur dikk,

na sa coobare ame fi suuf na mu ame fa asamaan.

¹¹ May nu bésub tey, sunu dundub bés bu nekk,

¹² te nga baal nu sunuy tooñ, ni nu baale nun itam, ñi nu tooñ.

¹³ Bu nu dugal ci nattu,

waaye yal nanga nu musal ci ku bon ki.

Yaw de yaa yelloo nguur ak kàttan ak màggaay, ba fàww. Amiin.”

¹⁴ «Su ngeen baalee nit ñi seeni tooñ, seen Baay ba fa asamaan dina leen baal, yeen itam.

¹⁵ Waaye su ngeen baalewul, seen Baay it du leen baal seeni tooñ.

Buleen woor ngir ngistal

¹⁶ «Su ngeen di woor, buleen yoggoorlu ni jini-galkat yi. Dañuy ñaawal seen kanam, ngir wone ne dañoo woor. Maa leen ko wax déy, ñooñu jot nañu seen yool bu mat sèkk.

¹⁷ Yaw nag booy woor, xeeñlul te sèlmu ba set,

¹⁸ ngir baña won nit ñi sa koor, ba mu des sa Baay bi teew ci kumpa. Sa Baay biy gis ci biir kumpa moo lay yool.

Alal fa Yàlla

¹⁹ «Buleen dajale ab denc ci kaw suuf, fi ko max ak xomaag di yàqe, mbaa ab sàcc bëtt, jël ko.

²⁰ Waaye dajaleleen ab denc fa asamaan, fa ko max ak xomaag dul yàqe, te ab sàcc du bëtt, jël ko.

²¹ Ndaxte fa sab denc nekk, sab xol it a nga fa.

²² «Bët mooy làmpu yaram. Su sa bët wéree, sa yaram wépp a ciy leerloo,

²³ waaye bu sa bët bonee, sa yaram wépp a ngi ci lëndëm. Leer gi ci yaw nag, su dee ag lëndëm, ndaw lëndëm gu réy!

²⁴ «Kenn manula jaamu ñaari sang; dangay dëddu kii, sopp kee, mbaa nga fonk kii, cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak Alal.

Wóoluleen Yàlla

²⁵ «Moo tax ma ne leen, buleen seen bakkan jaaxal, ngir lu ngeen lekk, mbaa lu ngeen naan, te it buleen seen yaram jaaxal ngir lu ngeen sol. Xanaa du lekk gi, bakkan bee ko ëpp solo, te koddaay li it, yaram wee ko ëpp solo?

²⁶ Xoolleen picc yi: duñu ji, duñu góob, duñu denc ci am sàq. Teewul seen Baay ba fa asamaan di leen dundal. Yeen nag, xanaa du yeena gën picc yi fuuf?

²⁷ Ana kan ci yeen mooy jaaxle, di xalaat a xalaat bakkanam, ba mana yokk ci àppam, lu tollook xef ak xippi?

²⁸ «Koddaay nag, ana lu ngeen ciy jaaxle? See-taatleen ni tóor-tóor yiy saxe ci tool yi. Doñ-doñiwuñu, ëccuñu,

²⁹ waaye maa leen wax ne Suleymaan ak dara-jaam jépp sax, soluwul woon ni benn ci ñoom.

³⁰ Ndegam ñaxum tool miy dund tey, te léegi ñu sànni ko cib taal, moom la Yàlla di wodde nii kay, xanaa astamaak yeen? Yeenaka néew ngëm!

³¹ Kon nag, buleen jaaxle, naan: “Lu nuy lekk?” mbaa “Lu nuy naan?” mbaa “Lu nuy sol?”

³² Ndaxte loolu lépp, yéefar yi ñoo koy tiisoo. Te seen Baay ba fa asamaan xam na ne soxla ngeen loolu lépp.

³³ Waaye njëkkleena tiisoo nguurug Yàlla, ak njub gi mu laaj, te loolu lépp moo leen ko ciy dollil.

³⁴ Kon nag buleen am xalaat ci ëllëg, ndax ëllëg dina xalaat boppam. Bés bu nekk, ab coonoom doy na ko.

7

Sikkal jàmbur aay na

¹ «Buleen di sikkale, su ko defee deesuleen sikkal.

² Ndaxte àtte bi ngeen di àttee, moom lees leen di àttee; te natt bi ngeen di nattale, moom lees leen di nattale.

³ Ana looy xoole xatax bi ci sa bëtü mbokk, te sa bët bi, gànj gi ci nekk, gisuloo ko?

⁴ Mbaa ana noo naa sa mbokk: “Xaaral, ma dindil la xatax bi ci sa bët,” te gànj a ngoogu ci sa bët yaw?

⁵ Jinigalkat bi, njëkkala dindi gànj gi ci sa bët, ba gis bu baax, nga doora dindi xatax bi ci sa bëtü mbokk.

⁶ «Buleen jox lu sell xaj yi, mbaa ngeen di sànni seeni per ci kanam mbaam-xuux yi, lu ko moy ñu dëggaate ko, ba noppi xaj yi walbatiku ci seen kaw, daggate leen.

Yàlla nangu na ñaanu ku gëm

⁷ «Ñaanleen, ñu may leen; seetleen, gis; fëggleen, ñu ubbil leen.

⁸ Ndaxte képp ku ñaan, dinga am; ku seet, gis; ku fëgg it, dees na la ubbil.

⁹ Kan ci yeen sax, la doomam di ñaan mburu, mu jox kow doj?

¹⁰ Mbaa mu ñaan kow jën, mu jox ko jaan?

¹¹ Ndegam yeen ñi bon, yeena mana may seeni gone lu baax nag, kon seen Baay ba fa asamaan, ñaata yoon la leen dàqa may lu baax, ñi ko ko ñaan!

¹² «Lépp lu ngeen bëgg nit ñi defal leen ko nag, nangeen leen ko defale noonu, nde loolu mooy yoonu Musaa ak yonent yi.

Buntu dund xat na

¹³ «Duggeleen ci bunt bu xat bi, ndax bunt beek yoon wi jëm sànkute dañoo yaatu, te ñu baree cay dugge.

¹⁴ Waaye xat la def, bunt ba jëm dund; sew it la yoon wa def, te ñu néew a koy gis.

Doomu garab, ndey ja

¹⁵ «Moytuleen yonenti caaxaan yi. Ñooy ñëw ci yeen, soloo melow xar, te diy bukki yu soxor.

¹⁶ Seenum meññeef ngeen leen di xàmmee. Ndax ag dédd, dees na ci witte doomi reseñ; am ay dagg, dees na ci witte doomi figg?

¹⁷ Garab gu baax gu nekk, doom yu baax lay meññ; waaye garab gu bon, doom yu bon lay meññ.

¹⁸ Garab gu baax daal manula meññ doom yu bon, garab gu bon itam manula meññ doom yu baax.

¹⁹ Gépp garab gu dul meññ doom yu baax nag, dees koy gor, sànni ca sawara sa.

²⁰ Kon nag ñoom daal ci seenum meññeef ngeen leen di xàmmee.

²¹ «Du képp ku ma naan: “Sang bi, Sang bi,” mooy tàbbi ci nguurug asamaan, xanaa ñiy jëfe sama coobarey Baay ba fa asamaan.

²² Bu bés baa, ñu baree ma naan: “Sang bi, Sang bi, xanaa du saw tur lanu daa waaree, di dàqe saw tur ay rab, tey defe saw tur kéemaan yu bare?”

²³ Booba laa leen di wax ne: “Masuma leena xam, defkati ndëngte yi ngeen doon, xiddileen ma!”

Ki dégg, jëfe, moo xelu

²⁴ «Kon képp ku dégg sama kàddu yii, te di ko jëfe, dafa mel ni nit ku xelu ki tabax këràm ci kaw aw doj.

²⁵ Ba mu noppee, taw ba sóob, wal ma dikk, ngelaw la riddi, lépp dal ca kër ga, te màbbul, ndax doj wa mu sampe.

²⁶ Waaye képp ku dégg sama kàddu yii te jëfewu ko, dafa mel ni nit ku ñàkk xel ki tabax këràm ci gannuus gi.

²⁷ Ba mu noppee, taw ba sóob, wal ma dikk, ngelaw la riddi, lépp dal ca kër ga; mu màbb, yàqu yaxeet.»

²⁸ Ba Yeesu waxee loolu ba noppi, mbooloo ma daa yéemu ca njàngaleem,

²⁹ ndax sañ-sañ ba mu leen di jàngale niroowul ak na seen firikati yoonu Musaa yay jàngalee.

8

Yeesu faj na ku gaana

¹ Yeesu moo wàcce ca tund wa, mbooloo mu bare topp ko.

² Ab gaana jekki dikk, sujjóotal ko, ne ko: «Sang bi, su la soobee, man nga maa setal.»

³ Mu tàllal loxoom, laal ko ne: «Soob na ma, setal.» Ca saa sa ngaanaam ga set wecc.

⁴ Yeesu ne ko: «Fexeel ba bu ko wax kenn, demal rekk ca sarxalkat ba, ngir mu seet la, te nga génne sarax si yoonu Musaa santaane*, ngir muy firnde ci ñoom.»

Ngëm gu réy, yool bu réy

⁵ Gannaaw ba Yeesu duggsee dëkk ba ñuy wax Kapernawum, ab njiitu takk-der bu waa Room moo dikk ba ci moom, ñaan ko,

⁶ ne ko: «Sang bi, sama surga moo tëdd ca kër ga, lafañ, te nekke mitit wu tar.»

⁷ Yeesu ne ko: «Man, maay dikk, faj ko.»

⁸ Teewul njiit la ne ko: «Sang bi, yeyoowuma nga dugg sama kër; waxal genn kàddu rekk, sama surga wér.

⁹ Ndaxte man itam ci kilifteef laa ténku, te maa ngeek ay takk-der yu nekk ci sama ndigal. Su ma nee kii: “Demal,” mu dem, ma ne kee: “Ñëwal,” mu ñëw. Te sama jaam bu ma ko nee: “Defal lii,” mu def ko.»

¹⁰ Ba ko Yeesu déggee, daa yéemu, daldi ne ñi topp ci moom: «Maa leen ko wax, déy, ku réye nii ngëm, gisuma ko ci bànni Israayil.

¹¹ Maa leen wax ne leen, ñu bareey bawoo penku ak sowu, dikk bokk ca ndabal bernde ja, ñook Ibraayma ak Isaaxa ak Yanqóoba, keroog ca nguug asamaan.

¹² Waaye doom yi yeyoo nguug ga, ñoom lees di sànni ca biti ca lëndëm gu tar ga. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.»

* **8.4** Seetal ci *Sarxalkat* yi 14.1-32.

13 Ci kaw loolu Yeesu ne njiitu takk-der ba: «De-mal, noonu nga ko gëme, na ame noonu ci yaw.» Ca waxtu woowa la surga ba wér.

Yeesu faj na jarag yu bare

14 Gannaaw loolu Yeesu dem kër Piyeer, daldi fekk yaayu jabaru Piyeer, mu tëdd, yaram wa tàng.

15 Yeesu jàpp loxol soxna sa, tàngooru yaram wa teqalikook moom, soxna sa jóg, di ko toppatoo.

16 Ca ngoon sa ñu indil ko ñu bare ñu rab jàpp. Ba loolu amee Yeesu dàqe rab ya kàddoom, mboolem ña wopp, mu faj leen.

17 Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci gémmini Yonent Yàlla Esayi mate. Mooy ba mu nee:

«Moom sunuy wopp la jël,
sunuy jàngoro la sëfoo†.»

18 Ba Yeesu gisee mbooloo ma ko wër nag, dafa sant taalibe ya, ñu jàll ba ca wàllaa dex ga.

19 Ci biir loolu ab firikatu yoonu Musaa dikk, ne ko: «Kilifa gi, yaw laay topp fépp foo jëm.»

20 Yeesu itam ne ko: «Till akug kàmbam, njanaaw akub tàggam, waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer boppam.»

21 Ba loolu amee keneen ca taalibe ya ne ko: «Sang bi, may ma, ma njëkka dem robi sama baay.»

22 Yeesu ne ko: «Toppal ci man te nga bàyyi néew yi, ñu rob seeni néew.»

Yeesu dalal na ngelaw

23 Ba mu ko defee, Yeesu dugg ca gaal ga, ay taalibeem ànd ak moom.

† 8.17 Seetal ci Esayi 53.4.

24 Ca saa sa ngelaw lu réy yëngal dex ga, ba gannax ya mëdd gaal ga. Teewul Yeesoo ngay nelaw.

25 Taalibe ya jegesi, yee ko, ne: «Sang bi, wallu nu, nu ngi sànkul!»

26 Yeesu nag ne leen: «Lu ngeen di tiit, yeenaka néew ngëm!» Ci kaw loolu mu jóg, daldi gëdd ngelaw la ak gannax ya. Lépp ne sendaw.

27 Ba loolu amee, ñu waaru, naan: «Kii moo di kan, ba ngelaw leek dex gi di ko déggal?»

Yeesu faj na ñaar ñu rab jàpp

28 Ba Yeesu jàllee, ba teere diiwaanu waa Gadara, ñaar ñu rab jàpp ñoo génne ca sêg ya, dikk dogale ko, te di ñu soxor lool, ba kenn ñemewul woona jaare foofa.

29 Ñu jekki xaacu, ne: «Yaw Doomu Yàlla ji, ana lu nu joteek yaw? Ndax danga fee ñëw ngir mbugal nu, te jotagul?»

30 Fekk na genn coggalu mbaam-xuux yu baree nga leen dànd lu sore, di for.

31 Rab ya tinu ko ne: «Boo nu dàqee, yebal nu ca coggalu mbaam-xuux ya.»

32 Yeesu ne leen: «Demleen.» Rab ya nag génn, dugg ca mbaam-xuux ya, ci saa si coggal gépp bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi lab.

33 Ba loolu amee sàmm ya daw, ba ca dëkk ba, nettaliiji lépp, ak la xewoon ca ña rab jàpp.

34 Ci kaw loolu rekk dëkk ba bépp génn, ngir dajeek Yeesu. Naka lañu ko gis, daldi koy tinu ngir mu génn seen gox ba.

9

Yeesu faj na ab lafañ ca Kapernawum

¹ Gannaaw loolu Yeesu dugg gaal, jàll dex ga, daldi dellu dëkkam.

² Ñu jekki indil ko ab lafañ, mu tëdd cig laltu. Ba Yeesu seetloo seen ngëm, da ne lafañ ba: «Na sa xel dal, doom, jéggalees na la say bàkkaar.»

³ Ay firikati yoonu Musaa nag jekki di wax ci seen biir naan: «Kii, Yàlla lay diir mbagg!»

⁴ Teewul Yeesu xam seen xalaat, ne leen: «Lu waral yii xalaat yu bon ci seen xel?

⁵ Ana ci yii yaar, lu ci gëna yomb: ne “Jéggalees na la say bàkkaar,” am ne: “Jógal te dox”?

⁶ Kon nag dingeen xam ne Doomu nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañ jéggale ay bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Jógal, jël sag laltu, te ñibbi.»

⁷ Lafañ ba jóg, daldi ñibbi.

⁸ Ba mbooloo ma gisee loolu, dañoo tiit, di sàbbaal Yàlla, mi may nit ñi boobu sañ-sañ.

Yeesu woo na Macë

⁹ Yeesu bàyyikoo ca, daldi gis waa ju ñuy wax Macë, mu toog ca juuti ba. Mu ne ko: «Kaay, topp ma.» Mu jóg, topp ko.

¹⁰ Gannaaw ga, Yeesu doon lekk ca kër Macë, lu bare ci ay juutikat aki bàkkaar kat jekki dikk, ñu bokk di lekk, ñook Yeesu aki taalibeem.

¹¹ Farisen ya nag gis loolu, ne taalibe ya: «Juutikat yeek bàkkaar kat yi la seen kilifa di bokkal lekk nag?»

¹² Yeesu nag dégg ca, ne leen: «Du ñi wér ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla.

13 Demleen jàngì lu kàddu gii di firi: “Ngor laa namm, dub sarax*,” ndax du ñi jub laa woosi, bàkkaarkat yi laay woo.»

Koor am na bésam

14 Gannaaw loolu taalibey Yaxya dikk ca Yeesu ne ko: «Lu tax nun ak Farisen yi, nuy woor, te say taalibe duñu woor?»

15 Yeesu ne leen: «Ndax xariti séet dinañu naqarlu dara, li feek boroom séet baa ngi teew ci seen biir? Teewul jamonoo ngi ñëw, dees na jële boroom séet bi ci seen biir; su boobaa nag dinañu woor.

16 Kenn du jël sekkit wu yees, di ko daaxe mbubb mu ràpp, ndax sekkit wi day ñoddi mbubb mi, mu gëna xar.

17 Te it deesul def biiñ bu bees ci mbuusi der yu ràpp. Lu ko moy, mbuus yi fàcc, biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu. Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu bees lees koy def, ñaar ñépp mucc.»

Yeesu dekkal na, faj na

18 Naka la leen Yeesu di wax loolu rekk, ab njiit dikk, sujjóotal ko, ne ko: «Sama doom ju jigéen moo faatu léegi, waaye ngalla dikkal, teg ko sa loxo, mu dund.»

19 Yeesu jóg, topp ko, mooki taalibeem.

20 Ndeke sennas ndaw a nga ca ànd. Diiru fukki at ak ñaar ma ngay xëpp deret. Mu doxe gannaaw, daldi teg loxoom ca catu mbubbam.

21 Fekk na mu naan ci xelam: «Su ma manoona laal catu mbubbam rekk, dinaa wér.»

* 9.13 Seetal ci Ose 6.6.

²² Yeesu ne gees, gis ko, ne ko: «Janq, na sam xel dal, sa ngëm a la faj.» Ca waxtu woowa la ndaw sa wër.

²³ Ci kaw loolu Yeesu agsi ca kër njiit la, daldi gis toxorokati dēj ya, ak kër-këru mbooloo ma.

²⁴ Mu ne leen: «Génneen, janq bi deewul, day nelaw rekk.» Nit ña nag di ko ñaawal.

²⁵ Gannaaw ba ñu génnee mbooloo ma, Yeesu dugg, jàpp ca loxol janq ba, mu daldi jóg.

²⁶ Ba loolu amee coow loola law ca réew ma mépp.

Yeesu faj na ñaari gumba

²⁷ Ba Yeesu jógee foofa, ñaari silmaxaa ko topp, di xaacu, naan: «Sëtub Daawuda, yërëm nu!»

²⁸ Naka la Yeesu délsi, ba dugg ca kër ga, gumba ya duggsi. Yeesu ne leen: «Ndax gëm ngeen ne man naa koo def?» Ñu ne ko: «Waawaaw, Sang bi.»

²⁹ Yeesu daldi laal seeni bët, ne leen: «Noonu ngeen ko gëme, na ame noonu.»

³⁰ Ca saa sa seeni bët ubbiku. Yeesu nag artu leen bu baax, ne leen: «Moytuleen kenn xam ko.»

³¹ Teewul ñu génn rekk, di waxtaane Yeesu ca gox ba bépp.

Yeesu faj na boroom rab

³² Naka lañuy dem, ñu jekki indil ko ab luu bu rab jàpp.

³³ Yeesu daldi dàq rab wa, luu ba wax, mbooloo ma waaru, naan: «Guléet lu mel nii feeñ ci Is-raayil.»

³⁴ Teewul Farisen ya naan: «Ci buuru rab yi lay dàqe ay rab.»

Yeesu yërëm na mbooloo mi

³⁵ Ci kaw loolu Yeesu di wër mboolem dëkk yu mag yaak yu ndaw ya, di leen jàngal ci seeni jàngu, di yégle xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, tey faj mboolem jàngoro, ak mboolem wéradi.

³⁶ Ba Yeesu gisee mbooloo ya, da leena ñeewante, ndax na ñu sonne, ne yàcc, mbete xar yu amul sàmm.

³⁷ Mu daldi ne taalibeem ya: «Ngóob mee yaatu, te surga yi néew.

³⁸ Kon nag ñaanleen Boroom ngóob mi, mu yebal ay surga cim ngóobam.»

10

Yeesu yebal na fukki ndaw ya ak ñaar

¹ Ci kaw loolu Yeesu woo fukki taalibeem ya ak ñaar, daldi leen jox sañ-sañu faj jàngoro yépp ak wéradi yépp, ak di dàq ay rab.

² Fukki ndaw yaak ñaar nag, seeni tur a ngii:
ki jiitu mooy Simon mi ñuy wax Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak moom ndey ak baay,
ak Yanqóoba doomu Sebede, ak Yowaan
rakkam,

³ ak Filib ak Bartelemi,
ak Tomaa ak Macë, juutikat ba woon,
ak Yanqóoba doomu Alfe, ak Tade,

⁴ ak Simon, Mbokki kurélu Moom-sa-réew ma,
ak Yuda Iskaryo, may mujj wor Yeesu.

⁵ Fukk ak ñaar ñooñu la Yeesu yebal, jox leen ndigal, ne leen: «Buleen dem ci ñi dul Yawut, buleen dem ci benn dëkku waa Samari.

⁶ Ña ngeen di dem ca ñoom kay ñoo di xari kër Israayil yi réer.

⁷ Demleen tey yégle ne: “Nguurug asamaan dëgmal na.”

⁸ Ñi wopp, fajleen leen; ñi dee, dekkalleen leen; gaana yi, setalleen leen; rab yi, ngeen dàq leen. Yeena jot ay xéewal ci dara, kon joxeleen ci dara.

⁹ Buleen yóbbu wurus mbaa xalis mbaa xàñar bu ngeen di fas ci seen geño,

¹⁰ mbaa mbuus mu ngeen di tukkee, mbaa ñaari turki, mbaa yeneen carax, mbaa aw yet, ndax ku ñaq, jariñu.

¹¹ «Bépp dëkk bu mag mbaa bu ndaw bu ngeen dugg, laajteleen ba xam ku ca yell, ngeen dal ca moom, ba kera ngeen dem.

¹² Bu ngeen duggee ci kër nag, nuyooleen.

¹³ Su ko kër ga yeyoo, seen jàmm wàcc ca ñoom. Lu ko moy, seen jàmm délsi ci yeen.

¹⁴ Fu ñu leen dalalewul, mbaa ñu tanqamlu fa seeni wax, génneen kër ga mbaa dëkk ba, te ngeen faxas seen pëndub tànk.

¹⁵ Maa leen ko wax déy, keroog bés-pénc, dëkk boobu, waa réewum Sodom ak Gomor ñoo koy gënu demin.

¹⁶ «Maa ngii di leen yebal, mbete ay xar ci biiri bukki. Muusleen nag niy jaan, te lewet niy pitax.

¹⁷ Waaye moytuleen nit ñi, ndax dees na leen jàpp, jébbal leen pénci layoo ya, te dees na leen caw ay yar ca seeni jàngu.

¹⁸ Dees na leen yóbbu ngir man ci kanam bo-roomi dëkk, aki buur, ngir ngeen yékkati kàdduy seede, ñeel leen, ñoom ak ñi dul Yawut.

¹⁹ Bu ñu leen tegee loxo nag, buleen jaaxle ci nu ngeen di waxe, ak lu ngeen di wax, ndax dees na leen xamal ca waxtu wa, la ngeen di wax;

²⁰ ndax du yeenay wax, waaye Noowug seen Baay mooy wax ci yeen.

²¹ «Doomu ndey dina wor doomu ndey, ngir ñu rey ko, baay it wore noonu doomam, te doom dina jógal waajuram, ba reylu ko.

²² Te it ñépp a leen di bañ ndax sama tur; waaye ku muñ ba muj ga, kooku dina mucc.

²³ Buñu leen bunduxataalee ci dëkk bii, dawleen ca bee. Maa leen ko wax déy, dungeen wër ba dajal dëkki Israayil yépp, te Doomu nit ki dikkul.»

²⁴ «Taalibe sutul kilifaam, te jaam sutul sangam.

²⁵ Ab taalibe, su demee ba mel ni kilifaam, wàcc na; ab jaam it, su demee ba mel ni sangam, wàcc na. Ndegam boroom kër gi lañuy woowe Beelsebul, miy Seytaane, astamaak waa këram.

²⁶ Kon nag buleen leen ragal, nde mboolem lu làqu, dees na ko feeñal, te lu umpe, dees na ko xam.

²⁷ Li ma leen wax ci biir lëndëm, waxleen ko bëccëg ndarakàmm; li ñu leen déey, biralleen ko ci kawi taax.

²⁸ Te buleen ragal ñiy rey aw yaram, te manuñoo rey jëmmu biir, waaye ragalleen ki mana boole jëmmu biir ak aw yaram, sànk ca biir sawara.

²⁹ Ñaari picci ramatu, xanaa du dërëm lay jar? Moona menn ci ñoom du daanu ci suuf te soobul seen Baay.

³⁰ Seen kawari bopp sax, waññees na lépp.

³¹ Kon nag buleen ragal dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena ko gën.

³² «Képp ku dëggal fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam, dinaa dëggal fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

³³ Waaye képp ku weddi fi kanam nit ñi, ne man nga féeteel, man ci sama wàllu bopp itam dinaa weddi fa sama kanam Baay ba fa asamaan, ne man nga féeteel.

³⁴ «Te it buleen defe ne wàcce jàmm ci kaw suuf moo ma indi; du jàmm, waaye jaasi moo ma indi.

³⁵ Ndaxte li ma indi moo di teqale doom ju góor ak baayam; ak doom ju jigéen ak ndeyam; ak jabar ak goroom.

³⁶ Te it noonni nit ki, waa këram lay doon.

³⁷ Ku ma gënalul sa ndey mbaa sa baay, yey-oowuloo ma; ku ma gënalul sa doom ju góor mbaa ju jigéen, yeyoowuloo ma.

³⁸ Ku jëlul sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man, yeyoowuloo ma.

³⁹ Képp ku jot sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, dinga ko jootaat.

⁴⁰ «Képp ku leen dalal nag, man nga dalal, te ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal.

⁴¹ Ku dalal ab yonent ndax turu yonentam, ci peyug yonent ngay ame yool; te ku dalal aji jub ndaxug njubteem, peyug aji jub ngay ame yool.

⁴² Te maa leen ko wax déy, kenn ci ñii gëna tuut, képp ku ko may ab kaasu ndox mu sedd donj, ndax da di sama taalibe, doo ñàkk sag pey muk.

11

¹ Ba Yeesu joxee ndigal yooyu, fukki taalibeem ya ak ñaar ba noppi, da faa bàyyikoo, ngir jàngaleji

aka waare ca seen dëkki gox ba.

Yaxya yónnee na ca Yeesu

² Gannaaw loolu Yaxya moo dégge ca kaso ba, jëfi Almasi bi. Mu yónni nag ci moom ay taalibeem,

³ ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?»

⁴ Yeesu ne leen: «Li ngeen dégg te gis ko, demleen àgge ko Yaxya.

⁵ Silmaxa yaa ngiy gis, lafañ yi di dox, gaana yiy wér, tēx yiy dégg, néew yiy dekki, néew-doole yiy dégg xibaaru jàmm bi.

⁶ Ku xàccul sa péeteek man nag, ndokkalee yaw.»

⁷ Ba taalibey Yaxya demee, Yeesu daldi wax ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya, ne leen: «Lu ngeen seetaani woon ca màndiŋ ma? Xanaa barax bu ngelaw liy yëngal?

⁸ Kon lu ngeen seetaani woon? Boroom yére yu rafet? Waaye boroom yére yu rafet yi, ci kéri buur lañu dëkk!

⁹ Kon nag lu ngeen seetaani woon? Ab yonent? Waawaaw, maa leen ko wax, te wees na ab yonent sax.

¹⁰ Ci moom moomu lañu bindoon ne: “Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la, xàllal la saw yoon*.”

¹¹ Maa leen ko wax déy, li jigéen jur, ku sut Yaxya masu cee feeñ. Waaye ki gëna tuut ci nguurug asamaan a ko sut.

¹² Ca jamonoy Yaxya ba léegi, nguurug asamaan mu ngi jànkoon teek coono, ñiy jëfe doole di ko jéema aakimoo.

* **11.10** Seetal ci *Malasi* 3.1.

13 Ndaxte mboolem yonent yi, ak yoonu Musaa wax nañu, ba kera Yaxya di feeñ.

14 Te Yaxya moomu, ndegam man ngeena jàpp li may wax, mooy Ilyaas mi waroona délsi†.

15 Ku ami nopp nag, na dégg.

16 «Ana ku may niruleek niti tey jii? Ñu ngi nirook xale yu toog ca pénc ma, di awoonte, naan:

17 “Noo leen toxorool, fecculeen, nu dējal leen, yuuxuwuleen.”

18 Ndaxte Yaxya daa dikk, lekkul, naanul, ñu naay: “Aw rab la àndal.”

19 Doomu nit ki ñëw, di lekk aka naan, ñu naay: “Kee fuqle, naan-katub biiñ biiy xaritook juutikat yeek bàkkaarkat yi!” Waaye xel mu rafet, jëf ja mooy la koy dēggal.»

Yéemu, tuub mbaa sàнку

20 Ci kaw loolu Yeesu nàññ na waa dëkk ya fa mu def la ëpp cay kéemaanam, te taxul ñu tuub.

21 Mu ne: «Wóoy ngalla yeen waa Korasin, yeen waa Betsayda it, wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi ame fi seen biir, su doon fa waa Tir, mbaa fa waa Sidon la ame, kon bu yàgg lañu doon sol ay saaku, xëppoo dóomu-taal, ngir tuub.

22 Waaye maa leen ko wax, keroog bés-pénc, waa Tir ak Sidon a leen di gënu demin, yeen.

23 Yeen waa Kapernawum nag, ndax dees na leen yékkati ba asamaan am déet? Xanaa ba fa njaniiw kay ngeen di wàcci, nde kéemaan yi ame fi seen biir, su doon fa Sodom la ame, fa la dëkk ba doon des ba tey.

† 11.14 Seetal ci *Malasi* 3.23.

²⁴ Waaye maa leen ko wax, keroog bés-pénc, waa Sodom a leen di gënu demin.»

Woote bu mag jib na

²⁵ Ca jamono yooyu la Yeesu àddu ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi,

²⁶ nde loolu de, Baay, mooy li la soob.

²⁷ Lépp la ma sama Baay dénk, te kenn ràññeewul Doom ji, ku dul Baay bi; Baay bi it, kenn ràññeewu ko, ku dul Doom ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.

²⁸ «Mboolem yeen ñi loof ndax sëf bu diis, ñëwleen ci man, man maa leen di noppal.

²⁹ Tegooleen sama kilifteef te ngeen jàngé ci man, daldi dajeeek noflaayal xol, ndax maa lewet, woyof.

³⁰ Sama kilifteef sedd na, te samab sëf woyof.»

12

Yeesu, boroom bésub Noflaay

¹ Ca jamono yooyu la Yeesu doon dem, ba jaare ci ay tool yu ñor, mu yemook bésub Noflaay. Taalibeem ya nag xiif, daldi tàmbalee fàq ay gub, di lekk.

² Farisen ya gis ca, ne Yeesu: «Gisal, say taalibee ngi def lu yoon mayewul ci bésub Noflaay!»

³ Teewul Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifée, moom ak ña mu àndaloon?

⁴ Ba Daawuda duggee ca kër Yàlla ga, mburum teewal ma la lekk, te yoon mayewul kenn ku ca

lekk; du moom, du ña mu àndaloon, xanaa sarxalkat ba donɲ*.

⁵ Am jànguleen ci yoonu Musaa, ne bésusb Noflaay, ci la sarxalkat ya ca kër Yàlla ga di xëtte ndigalal ñàkka liggéey ci bésusb Noflaay, te taxu leena tooñ?

⁶ Waaye maa leen ko wax, ku sut kër Yàllaa ngi fi teew.

⁷ Su ngeen xamoon lu lii di tekki: “Ngor laa namm, dub sarax†,” kon dungeen sikk jàmbur ñu deful dara,

⁸ ndax bésusb Noflaay, Doomu nit ki mooy bo-room.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

⁹ Ba loolu amee Yeesu jóge foofa, dem ca seen jàngu ba.

¹⁰ Boroom loxo bu làggee nga fa woon. Farisen ya nag laaj ko ne ko ndax yoon maye na faj ci bésusb Noflaay, ngir ñu man koo tuumaal.

¹¹ Yeesu ne leen: «Ana kan ci yeen mooy am menn xar donɲ, mu daanu ci kàmb, bésusb Noflaay, te jàppu ko, génne?

¹² Ñaata yoon la nit ëppe solo am xar? Kon kay yoon maye na def lu baax, bésusb Noflaay.»

¹³ Ci kaw loolu mu ne waa ja: «Tàllalal sa loxo!» Mu tàllal, loxo ba wér, ni ba ca des.

¹⁴ Ba loolu amee Farisen ya génn, diisooji, ngir pexe mu ñu ko sàнке.

¹⁵ Teewul Yeesu yég ko, daldi jóge foofa, mbooloo mu bare nag topp ko, mu faj leen ñoom ñépp,

¹⁶ te di leen femmu, ngir ñu bañ koo siiwal.

* **12.4** Seetal ci 1.Samiyel 21.2-7. † **12.7** Seetal ci Ose 6.6.

17 Noonu la kàddu ga ñu waxoon ci jottalib Yonent Yàlla Esayi, mate. Mooy ba mu nee:

18 «Sama ndaw lii laa tànn,
muy sama soppey xol,
maay sol sama Xel ci moom,
ba mu yégal xeet yi yoonu àtte.

19 Du xuloo, du xaacu,
baatam du dégtóo mbedd ya.

20 Barax bu lemu sax, du ko damm,
leer gu giim, du ko fey,
ba kera mu mayee njub, ndam,

21 te aw turam la xeet yiy yaakaar‡.»

Yeesu faj na boroom rab bu gumba, luu

22 Gannaaw loolu ñu indil Yeesu boroom rab bu gumba, luu. Yeesu faj ko, ba muy wax, di gis.

23 Mbooloo mépp nag yéemu, naan: «Xanaa kii du Sëtub Daawuda bi?»

24 Teewul ba Farisen ya dégge loolu dañu ne: «Kii xanaa du ci Beelsebul buuru rab yi donj lay dàqe ay rab!»

25 Teewul Yeesu ràññee seen xalaat, ne leen: «Gépp nguur guy xàjjalikoo ci biiram, day tas, te bépp dëkk mbaa kër guy xàjjalikoo ci biiram, du mana yàgg.

26 Seytaane nag su dàqee Seytaane, indi na xàjjalikoo ci biiram; te kon ana nu nguuram di yàgge?

27 Te bu fekke ne man Beelsebul laay dàqe rab yi, seen ñoñ nag ñoom, kan lañuy dàqe ay rab? Kon kay seen ñoñ a leen tiiñal.

‡ 12.21 Seetal ci Esayi 42.1-4.

28 Waaye su dee Noowug Yàlla laay dàqe rab yi nag, kon nguurug Yàlla agsi na ba ci yeen.

29 «Ana nu nit mana dugge ci kër ponkal, yóbbu alalam, te njëkkula yeew ponkal mi ba noppi, doora mana toj kër ga.

30 Ku farul ak man nag, man ngay xeex, te ku àndul ak man di dajale, yaa ngi tasaare.»

Sosal Noowug Yàlla moo yées

31 «Moo tax ma ne leen, bépp bàkkaar, ak gépp kàddug saaga Yàlla, dees na ko jéggale, waaye saaga Noowug Yàlla, deesu ko jéggale.

32 Ku jëme kàddug safaan ci Doomu nit ki, dees na ko jéggal, waaye ku jëme kàddug safaan ci Noo gu Sell gi, deesu ko jéggal muk, du tey, du ëllëg.

33 «Yaar garab gi baax, meññeefam baax, mbaa garab gi bon, meññeefam bon; nde garab, meññeefam.

34 Njurum jaan mi ngeen doon, nu ngeen mana waxe lu baax, te di ñu bon? Gémmiñ, la fees xolu boroom lay wax.

35 Nit ku baax, ci dencub ngëneel lay jële lu baax, nit ku bon it, ci dencub safaanam lay jële lu bon.

36 Maa leen wax ne leen, gépp kàddug neen gu nit masa wax, dina ko layoo kera bés-pénc.

37 Ndax kat ci sa kàddu lees lay joxe dëgg, ci sa kàddu it lees lay daane.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

38 Ci kaw loolu ay firikati yoonu Musaa ak ay Farisen wax ak Yeesu ne ko: «Kilifa gi, danoo bëgg firnde ju bawoo ci yaw.»

³⁹ Yeesu ne leen: «Maas gu bon gu ñàkk kóllëre, firnde lañuy wut, waaye deesu leen jox jenn firnde ju moy firndey Yonent Yàlla Yunus.

⁴⁰ Ndax na Yunus nekke woon ca biir rabu géej wu mag wa, ñetti bëccëg ak ñetti guddi, noonu la Doomu nit ki di nekke ci biir xolu suuf, ñetti bëccëg ak ñetti guddi.

⁴¹ Waa réewum Niniw it keroog àtte ba dinañu taxaw, layook niti tey jii, tiiñal leen, ndax ñoo tuube woon ca waareb Yunus[§], te tey jii, ku sut Yunus a ngi fi.

⁴² Keroog àtte ba, Lingeeru bëj-saalum dina jóg, janook niti tey jii, tiiñal leen; ndax moo bàyyikoo woon ca catal àddina, ngir déglusi xam-xamu Suleymaan*, te tey jii, ku sut Suleymaan a ngi fi.

⁴³ «Aw rab nag, bu jàppee nit ba bàyyi ko, day wër béreb yu fendi, di wut fu mu noppaloo, te du ko gis.

⁴⁴ Su ko defee mu ne: “Ca sama kër ga ma jóge woon laay dellu.” Bu dikkee, fekk kër gi wéet, buube, defare ba jekk.

⁴⁵ Day dem nag indi yeneen juróom ñaari rab yu ko yées, ànd ak ñoom, ñu bokk sancsi; su ko defee ni nit kiy mujje mooy yées na mu jëkke. Noonu lay deme ci niti tey ñu bon ñii.»

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

⁴⁶ Yeesu moo doon wax ak mbooloo ma, yaayam ak ay rakki Yeesu jekki dikk, taxaw ci biti, bëgga wax ak moom.

⁴⁷ Kenn ca mbooloo ma ne ko: «Sa yaay ak say rakk kat, ñu ngi taxaw ci biti, bëgga wax ak yaw.»

§ 12.41 Seetal ci Yunus 1.2; 3.4-5. * 12.42 Seetal ci 2.Jaar-jaarya 9.1-12.

⁴⁸ Teewul Yeesu ne ko: «Ana kan mooy sama yaay, ak ñan ñooy samay rakk?»

⁴⁹ Mu daldi joxoñ ay taalibeem, ne: «Ñii ñooy sama yaay ak samay rakk,

⁵⁰ ndax kuy jëfe sama coobarey Baay ba fa asamaan, kooku moo di sama rakk ju góor, di samab jigéen, di sama yaay.»

13

Jiwu wuute na aw demin

¹ Bésuub keroog booba la Yeesu jóge kër ga, dem toog ca tàkkal dex ga.

² Mbooloo mu bare daje fa moom, ba mu mujj dugg ci gaal, toog; mbooloo mépp taxaw ca tàkk ga.

³ Ci kaw loolu Yeesu wax leen lu bare ciy léeb. Mu ne leen: «Dama ne, boroom jiwu moo demoona jiwi.

⁴ Naka lay saaw ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga tuuru ca kaw yoon wa, picc yi dikk, lekk ko.

⁵ Leneen la nag tuuru fu barey doj, te suuf sa néew. Mu ne coleet ca saa sa, ndax la suuf sa xóotul.

⁶ Teewul ba jant bi jógee, mu lakk, daldi wow, ndax ñàkkub reen.

⁷ Leneen la tuuru ca xaaxaam ma, xaaxaam ma sëq, tanc ko.

⁸ La des ca jiwu ma nag tuuru ca suuf su baax, ba meññ; wii fepp meññal téeméer; wee, juróom benn fukk; wale, fanweer.

⁹ Ku ami nopp, na dégg.»

Ku déggadi la Yeesu di léeb

¹⁰ Gannaaw loolu ay taalibeem dikk, laaj ko ne ko: «Lu tax ngay wax ak nit ñi ci ay léeb?»

¹¹ Mu ne leen: «Yeen lañu may ngeen xam mbóoti nguurug asamaan, waaye ñale, mayeesu leen ko.

¹² Ndax ku am, dees na ko dolli, ba mu barele; waaye ku amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.

¹³ Ci ay léeb laay wax ak ñoom, ngir ñuy xooles te duñu gis, di déglu te duñu dégg, duñu xam.

¹⁴ Kàdduy waxyu ya Esayi jottali, ci ñoom la sottee. Mooy ba mu nee:

“Yeenay déglu déglu, dungeen dégg;
di xooles xooles, dungeen gis.

¹⁵ Ndax xolu xeet wee, dërkiis;

seeni nopp fatt,
ñu gëmm fatuus,
ngir seeni gët du gis,
seeni nopp du dégg,
seen xol it du yég,

ba ñu dëpp, ma wéral leen*.”

¹⁶ «Waaye ndokkalee yeen, nde seeni gët a ngi gis, seeni nopp di dégg!

¹⁷ Maa leen ko wax déy, bare na ay yonent ak nit ñu jub ñu nammoona gis li ngeen gis te gisuñu ko, ak itam dégg li ngeen dégg te déguñu ko.

Yeesu firi na léebu jiwu mi

¹⁸ «Kon nag yeen dégluleen pirim léebu boroom nji mi.

¹⁹ Képp ku dégg kàddug nguurug Yàlla, su ko xamul, ku bon ki mooy dikk, kër jiwu mi ci xolam; kooku mooy ki jote jiwu mi ci kaw yoon wi.

* **13.15** Seetal ci Esayi 6.9-10.

²⁰ Ki jote jiwu mi fu barey doj nag, mooy ki dégg kàddu gi rekk, nangoo ko xol bu sedd ci saa si.

²¹ Waaye ab reen la jotula saxle ci biiram, moo tax du ko wéye. Bu coono dikkee, mbaa ñu bunduxataal ko ndax kàddu gi, day dellu gannaaw ci saa si.

²² Ki jote jiwu mi ci xaaxaam yi, mooy ki déglu kàddu gi, te xalaati àddina ak naxey alal fatt kàddu gi, ba tax meññul.

²³ Ki jote jiwu mi ci suuf su baax si nag, mooy ki déglu kàddu gi, dégg ko, ba meññal, muy lu mat téeméeri yoon lu ëpp li ñu ji woon; muy juróom benn fukk mbaa fanweer.»

Ab jëmb misaal na nguurug Yàlla

²⁴ Yeesu léebati leen, ne leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni nit ku ji jiwu mu baax cib toolam.

²⁵ Naka la nit ñay nelaw, ab noonam dikk, ji ab jëmb ci biir pepp mi, daldi dem.

²⁶ Ba pepp ma saxee ba defi gub, jëmb ba itam feeñ.

²⁷ «Ba loolu amee surgay boroom kër ga dikk ne boroom kër ga: “Sang bi, xanaa du jiwu mu baax nga jiwoon ci sa tool bi? Ana kon fu jëmb bi jóge?”

²⁸ Mu ne leen: “Ab noon a def loolu.” Surga ya ne ko: “Tee noo dem, wolli ko?”

²⁹ Mu ne leen: “Déédéet, lu ko moy ngeen wolli ko, ba far buddiwaale pepp mi.

³⁰ Bàyyileen leen ñoom ñaar, ñu màgg, ba ngóob jot. Bu ngóob jotee nag, góobkat yi laay wax ne leen: ‘Jëkkleena wolli jëmb bi, takk koy say, ngir lakk ko, te ngeen yeb pepp mi ci samam sàq.’ ”»

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

³¹ Yeesu léebati leen, ne leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni doomu fuddën bu nit jël, ji ko cib toolam.

³² Doomu fuddën moo gëna tuut ci mboolem jiwu, waaye bu saxee ba magg, mooy sut ci gancax gi, ba mujj di garab gu njanaaw yiy dikk, tàgg ciy caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

³³ Yeesu léebati leen: «Nguurug asamaan dafa mel ni lawiir ju jigéen sàkk, def ko ci ñetti natti sunguf yu mag†, ba tooyal bépp mujj funki.»

³⁴ Kàddu yooyu yépp, ay léeb la ko Yeesu waxe mbooloo ma. Waxu leen dara lu moy ci aw léeb.

³⁵ Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci gëmmiñu yonent ba, mate. Mooy ba mu nee:
«Ciy léeb laay waxe,
di biral mbir yu dale làqu ca njàlbéenu àddina‡.»

Yeesu firi na léebu jëmb bi

³⁶ Ci kaw loolu Yeesu yiwikoo ca mbooloo ma, daldi dugg ca kër ga. Taalibeem ya dikk ne ko: «Firil nu léebu jëmb bi sax ci tool bi.»

³⁷ Yeesu ne leen: «Ki ji jiwu mu baax mi mooy Doomu nit ki.

³⁸ Tool bi mooy àddina; jiwu mu baax moomu mooy niti nguurug Yàlla; jëmb bi di niti ku bon ki.

³⁹ Noon bi ko ji mooy Seytaane; ngóob mi mooy tukkitel àddina, góobkat yi di malaaka yi.

⁴⁰ Noonu ñu wollee jëmb ba, lakk ko, ni lay deme ca tukkitel àddina.

† **13.33 ñetti natti sunguf** mu ngi tollu ci 25 kilo. ‡ **13.35** Seetal ci *Taalifi cant* 78.2.

⁴¹ Doomu nit ki mooy yebal ay malaakaam, ñu wollee ci nguuram mboolem luy bàkkaarloo, ak mboolem defkati ndëngte,

⁴² sànni leen sawara; foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.

⁴³ Su booba aji jub ñi dañu naa ràññ ni jant bi, fa seen nguurug Baay. Ku ami nopp, na dégg.»

Nguurug asamaan moo gën alal

⁴⁴ «Nguurug asamaan dafa mel ni alal ju ñu làq cib tool. Nit gis ko, làqaat, xol ba sedd, ba mu dem jaay mboolem lu mu am, jënd tool ba.

⁴⁵ «Nguurug asamaan dafa mel it ni jula buy wut peri gànjar.

⁴⁶ Mu gis nag per buy jar lu bare, daldi jaay mboolem lu mu am, ba jënd per ba.»

Mbaalum géej misaal na nguurug asamaan

⁴⁷ «Nguurug asamaan mel na it ni mbaal mu ñu sànni biir géej, mu jàpp wirgoy jën wu nekk.

⁴⁸ Mbaal ma fees, ñu xëcc ba ci tefes gi, daldi toog, tànn yu baax yi, def ciy dàmba; yu bon yi, ñu sànni ca biti.

⁴⁹ Noonu lay deme, ca tukkitel àddina. Malaaka yeey dem, seppi ñu bon ñi ci biir aji jub ñi,

⁵⁰ sànni leen sawara. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.»

Dëgg yees na, yàgg na

⁵¹ Yeesu nag laaj taalibe ya, ne leen: «Ndax xam ngeen lu loolu lépp di tekki?» Ñu ne ko: «Waaw.»

⁵² Mu ne leen: «Kon nag bépp firikatu yoon bu ñu jàngal mbirum nguurug asamaan, dafa mel ni

boroom kër bu yebbee cib dencam, lu yees ak lu yàgg.»

Nasaret gàntal na

⁵³ Ba Yeesu sottalee ca léeb yooyu la fa bàyyikoo,

⁵⁴ daldi dellu dëkk ba mu yaroo. Mu di leen jàngal nag ca seen jàngu, ba ñu yéemu naan: «Ana fu kii jële bii xam-xam, ak yii kéemaan?»

⁵⁵ Xanaa kii du doomu minise bi? Xanaa du Maryaama mooy yaayam? Rakkam yu góor di Yanqóoba ak Yuusufa ak Simon ak Yudd?

⁵⁶ Xanaa du nook jigéenam ñépp a dëkk? Ana fu kii jële lii lépp nag?»

⁵⁷ Ñu daldi gise mbir ma ag yabeel.

Yeesu nag ne leen: «Ab yonent, deesu ko xeebe fenn fu moy réewu boppam ak ci biir waa kërám.»

⁵⁸ Yeesu defu fa kéemaan yu bare ndax seen ngëmadi.

14

Yaxya faatu na

¹ Ci jamono yooyu la Erodd boroom Galile dégg turu Yeesu.

² Mu ne ay surgaam: «Kooku mooy Yaxya. Moo dekki noonu, moo waral xam-xam yu kéemaane yi feeñe ci moom.»

³ Erodd nag moo jàppoon Yaxya, yeew ko, tëj, ndax gannaaw ba Erodd jëlee Erojadd jabaru Filib magam,

⁴ Yaxya moo wax Erodd, ne ko yoon mayu ko mu denc ndaw si.

⁵ Erodd nag bëgga rey Yaxya, te ragal nit ña, ndax yonent ga ñu ko jàppe woon.

⁶ Ba ñu demee bay baaxantal bésu juddub Erodd, doomu Erojàdd ju jigéen fecc ca géew ba, Erodd am ca mbégte,

⁷ ba dig ko ci kaw ngiñ ne ko: «Loo laaj, ma jox la ko.»

⁸ Ndaw sa nag wax Erodd, ci ndigalal yaayam, ne ko: «Indil ma fii boppu Yaxya ci ndab.»

⁹ Aw tiis nag dikkal Buur Erodd, ndax ngiñ la, ak gan ña. Teewul mu joxe ndigal ngir ñu jox ko ko,

¹⁰ daldi yónnee, ñu dog boppu Yaxya ca kaso ba.

¹¹ Ci kaw loolu ñu indi bopp bi ci ndab, jox ko janq ba, mu yót yaayam.

¹² Ba mu ko defee taalibey Yaxya dikk, yóbbu néew ba, denc ko. Ñu dem nag, wax ko Yeesu.

Yeesu leel na mbooloo

¹³ Ba Yeesu dégge loolu da faa bàyyikoo, dugg gaal, jëm béreb bu wéet, ngir beruji fa. Teewul nit ña yég ko, bàbbeekoo ca dëkk ya, leru tefes gi, topp ko.

¹⁴ Ba mu wàccee ca gaal ga, mbooloo mu réy la gis. Mu ñeewante leen, daldi faj seeni jarag.

¹⁵ Ca ngoon sa taalibe yi dikk, ne ko: «Fii àllub neen la, te guddi na xaat. Dangay yiwi mbooloo mi, ngir ñu dem ci dëkk yu ndaw yi, jënd ag lekk.»

¹⁶ Teewul Yeesu ne leen: «Jarul ñu dem, yeen joxleen leen lu ñu lekk.»

¹⁷ Ñu ne ko: «Amunu fi lu dul juróomi mburu ak ñaari jën.»

¹⁸ Yeesu ne leen: «Indilleen ma ko fii.»

¹⁹ Ci kaw loolu Yeesu sant mbooloo ma, ñu toog ca ñax ma. Mu jël juróomi mburu ya ak ñaari jën ya, xool kaw asamaan, daldi yékkati kàddug cant,

dagg mburu ma, jox ko taalibe ya, ñu séddale ko mboogloo ma.

²⁰ Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu desit ya, muy fukki pañe ak ñaar yu fees.

²¹ Ña ca xéewlu nag juróomi junni (5 000) góor lañu, limaaleesul jigéen ña ak gone ya.

Yeesu dox na ca kaw ndox ma

²² Ci kaw loolu Yeesu duggloo taalibeem ya ca gaal ga, ngir ñu jàllagum, jiituji ko ca wàlla, ba kera mu yiwi mbooloo ma.

²³ Mu yiwi mbooloo ma, daldi yéegi ca tund wa, ngir ñaan. Ba guddi jotee moom donj a fa nekkoon.

²⁴ Booba gaal ga dem na xaat ba dànd tefes ga, diggante bu takku, gannax ya di ko baaje, ndax ngelaw la leen soflu.

²⁵ Ba suuf seddee, Yeesu dox ci kaw dex gi, wutsi leen.

²⁶ Taalibe ya gis ko, muy dox ca kaw dex ga, ñu daldi jommi, naan: «Njuuma la!» di yuuxoo ndax tiitaange.

²⁷ Yeesu wax ak ñoom ca saa sa, ne leen: «Dalleen, man mii la, buleen tiit!»

²⁸ Piyeer nag ne tonet, ne ko: «Sang bi, su dee yaw, sant ma, ma dox ci kaw ndox mi, ba ci yaw.»

²⁹ Yeesu ne ko: «Kaay!» Piyeer wàcce ca gaal ga, dox ci kaw ndox mi, jëm ca Yeesu.

³⁰ Teewul ba mu gisee na ngelaw la riddee, dafa tiit, tàmbalee suux. Mu àddu ca kaw, ne: «Sang bi, wallu ma!»

³¹ Yeesu daldi tàllal loxoom, jàpp ko, ne ko: «Yaaka néew ngëm, ana looy xel ñaar?»

³² Ci kaw loolu ñu dugg ca gaal ga, ngelaw la dal.

³³ Taalibe ya ca gaal ga nag sujjóotal ko, ne ko: «Aylayéwén, yaa di Doomu Yàlla ji.»

³⁴ Ba loolu amee ñu jàll dex ga, daldi teeri ca diiwaan Senesaret.

³⁵ Niti gox ba xàmmee Yeesu, daldi yónnee ca diiwaan bépp, indil ko mboolem ña wopp.

³⁶ Ci biir loolu ñuy sarxu Yeesu, ngir mu may leen ñu laal lu mu néew néew catu mbubbam, te képp ku ca laal wér nga péññ.

15

Farisen aada la jiital

¹ Ca jamono yooyu la ay Farisen ak ay firikati yoonu Musaa bàyyikoo Yerusalem, dikk ba ci Yeesu, ne ko:

² «Lu tax say taalibe di jalgati aaday maam yi, ba duñu raxas seeni loxo, bala ñoo lekk?»

³ Yeesu nag ne leen: «Yeen itam lu tax ngeen di jalgati santaaneb Yàlla, ndax seen aaday bopp?

⁴ Ndax Yàlla da ne: “Teralal ndey ak baay*,” neeti: “Ku saaga sa ndey mbaa sa baay, dee rekk mooy àtteem†.”

⁵ Te yeen ngeen ne: “Ku ne sa ndey mbaa sa baay: ‘Li ma warlook yaw, jébbal naa ko Yàlla,’

⁶ kooku wàccoo na ak warugaru teral baayam.” Kon kay neenal ngeen kàddug Yàlla ndax seen aaday bopp.

⁷ Jinigalkat yi ngeen doon, Esayi yey na, ba mu jottalee kàdduy waxyu ci seen mbir, ne:

⁸ “Askan wii, làmmiñ lañu may wormaale, waaye seen xol sore na ma.

* 15.4 Seetal ci *Mucc ga* 20.12. † 15.4 Seetal ci *Mucc ga* 21.17.

⁹ Seen njaamu Yàlla neen la, seen njàngale di santaaney niti kese‡.”»

¹⁰ Ci kaw loolu Yeesu woo mbooloo ma, ne leen: «Dégluleen te amug dégg.

¹¹ Du li dugg ci gémmin mooy sobeel nit ki, waaye liy génne ci gémmin, loolu mooy sobeel nit ki.»

¹² Ba loolu amee taalibe ya dikk ne ko: «Ndax xam nga ne, ba Farisen yi déggee kàddu googu, mer nañu?»

¹³ Yeesu ne leen: «Gépp gancax gu sama Baay ba fa asamaan jëmbatul, dees na ko buddi.

¹⁴ Bàyyleen leen, ay gumba yuy wommat ay gumba lañu; gumba nag, su dee wommat gumba, ñoom ñaar ay ànd tàbbi ci kàmb.»

¹⁵ Piyeer nag ne Yeesu: «Firil nu léeb woowu.»

¹⁶ Yeesu ne ko: «Kon yeen itam amuleenug dégg ba tey?

¹⁷ Xamuleen ne, lépp lu dugg ci gémmin, ci koll bi lay dugg, balaa jàll, génneji gannaaw kër?

¹⁸ Li génne ci gémmin nag ci xolu boroom la jóge, te loolu mooy sobeel nit ki.

¹⁹ Ndaxte ci xol la mébét yu bon di jóge, ak bóom, ak njaaloo, ak séy yi yoon tere, ak càcc, ak seede lu dul dégg, ak saaga.

²⁰ Yooyu mooy sobeel nit ki, waaye lekk te raxa-suwuloo sobeelul nit.»

Yeesu baaxe na jàmbur bu dul yawut

²¹ Gannaaw loolu Yeesu jóge fa, dem diiwaanu Tir ak Sidon.

²² Ci kaw loolu as ndawas Kanaaneen jekki jóge ca gox booba, di wax ca kaw, naan: «Sang bi, Sëtub

‡ 15.9 Seetal ci *Esayi* 29.13.

Daawuda, yërëm ma! Sama doom ju jigéen la rab jàpp, mu sonn lool.»

²³ Yeesu nag tontuwu ko baat, taalibeem ya dikk ne ko: «Dàqal kii nu topp, di yuuxu ci sunu kaw!»

²⁴ Yeesu daldi ne: «Yebaleesu ma fu dul ci xari bànni Israayil yi réer.»

²⁵ Teewul ndaw sa dikk, sujjóotal ko, ne ko: «Sang bi, dimbali ma!»

²⁶ Yeesu ne ko: «Jël ñamu gone yi, sànni ko kuti yi, jaaduwl.»

²⁷ Ndaw sa ne ko: «Dëgg la, Sang bi, waaye teewul kuti yi for ca la ruuse ca seen ndabal boroom.»

²⁸ Yeesu nag ne ko: «Ndaw sii, yaaka réy ngëm. Kon nag na la amal noonu nga ko bégge.» Ca waxtu woowa la doom ja wér.

Yeesu faj na ñu wopp

²⁹ Ba mu ko defee Yeesu bàyyikoo foofa, dem ca tàkkal dexu Galile. Mu yéeg ca kaw tund wa, toog fa.

³⁰ Mbooloo mu bare dikk, ànd aki lafañ, ak ay gumba, ak boroomi laago, aki luu, ak boroom jàngoro yu bare. Ñu indi leen fa kanam Yeesu, mu faj leen,

³¹ ba mbooloo ma waaru ca lañu gis luu ya di wax, boroom laago ya wér, lafañ ya di dox, gumba ya di gis. Ñu daldi sàbbaal Yàllay Israayil.

Yeesu leelati na mbooloo

³² Gannaaw loolu Yeesu woo taalibeem ya, ne leen: «Damaa yërëm mbooloo mi, ndax ñetti fan a ngii yu ñu nekk ak man, te amuñu lu ñu lekk.

Bëgguma leena yiwi, ñu deme xiif, bala ñoo tële ci yoon wi.»

³³ Taalibe ya ne ko: «Waaye fu nuy jële ci àll bu wéet bi mburu mu suur mbooloo mu réye nii?»

³⁴ Yeesu ne leen: «Ñaata mburu ngeen am?» Ñu ne ko: «Juróom ñaari mburu ak as jën.»

³⁵ Ba mu ko defee Yeesu sant mbooloo ma ñu toog ci suuf.

³⁶ Mu jël juróom ñaari mburu ya ak jën ya, daldi yékkati kàddug cant, dagg mburu ma, jox taalibe ya, ñu jox mbooloo ma.

³⁷ Ñépp lekk ba regg, te desit wa ñu yóbbu di juróom ñaari dàmba yu fees.

³⁸ Ña ca lekk ñeenti junniy (4 000) góor lañu, te limaaleesul jigéen ña ak gone ya.

³⁹ Ba loolu amee Yeesu yiwi mbooloo ma, daldi dugg gaal, jàll ba diiwaanu Magadan.

16

Diinjatkat laaj na firnde

¹ Ay Farisen ak ay Sadusen nag ñoo dikkoon ci Yeesu, di ko fiir, ne ko: «Firnde ju bawoo asamaan lanu bëgg, nga won nu ko.»

² Yeesu ne leen: «Su ngoonee ngeen ne: “Èllëg de day naaj, nde asamaan si daa xongq.”

³ Su dee ag suba ngeen ne: “Tey dina taw, asamaan saa ngi xiin, xongq curr.” Kon man ngeena ràññee melow asamaan, te manuleena ràññee firnde yanti tey.

⁴ Maas gu bon te ñàkk kóllëre gi ngeen doon, firnde ngeen di wut, waaye deesuleen jox jenn

firnde ju moy firndey Yunus.» Gannaaw loolu, mu bàyyikoo fa ñoom, dem.

Misaal tiiñ na taalibe ya

⁵ La ca tegu, taalibe ya jàllaat dex ga, ndeke fàtte nañoo yóbbaale mburu.

⁶ Yeesu ne leen: «Wattuleen te moytu lawiiru Farisen ñi ak Sadusen ñi.»

⁷ Taalibe ya nag di werante ci seen biir naan: «Nun de yóbbaalewunu mburu.»

⁸ Yeesu xam la ñuy wax, ne leen: «Yeenaka néew ngëm, lu ngeen di werante ci seen biir, naan amuleen fi mburu?

⁹ Kon xamaguleen ba tey, fàttalikuwuleen it juróomi mburu ya ca juróomi junniy (5 000) nit ña, ak ñaata pañey desit ngeen ca jële?

¹⁰ Juróom ñaari mburu ya ca ñeenti junniy (4 000) nit ña nag, ñaata dàmday desit ngeen ca jële?

¹¹ Nu ngeen mana umplee ne du mburoo ma tax di wax, ne ngeen wattu lawiiru Farisen ñeek Sadusen ñi?»

¹² Ca lañu doora xam ne du lawiiru mburoo ko tax di wax, waaye njàngalem Farisen ña ak Sadusen ña, moom la leen wax ñu wattu ko.

Piyeer dégg na ndéey

¹³ Ba Yeesu demee ca diiwaan ba féete péeyu Sesare gu Filib, mu laaj taalibeem ya, ne leen: «Ana ku nit ñi wax ne mooy Doomu nit ki?»

¹⁴ Taalibe yi ne ko: «Ñii de nee ñu Yaxya la, ñee ne, Ilyaas la; ñale ne Yereimi la, mbaa keneen ci yonent yi.»

¹⁵ Yeesu ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay kan?»

¹⁶ Simonj Piyeer ne ko: «Yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla Aji Dund ji.»

¹⁷ Yeesu ne ko: «Ndokkalee yaw, Simonj doomu Yowaan, ndax nit xamalu la ko, xanaa sama Baay ba fa asamaan.

¹⁸ Man nag maa ne la, yaa di Piyeer, doj wi; ci kaw doj wii it laay samp mbooloom gëmkat ñi, te dooley dee du ko manal dara.

¹⁹ Maa lay jox caabiy nguurug asamaan, te loo yeew ci kaw suuf, yeewees na ko fa asamaan; loo yiwi ci kaw suuf it, yiwees na ko fa asamaan.»

²⁰ Gannaaw loolu Yeesu dénku taalibe yi, ngir ñu baña wax kenn ne mooy Almasi bi.

²¹ Ci jamono yooyu la Yeesu tàmbalee xamal taalibeem ya ne fàww mu dem Yerusalem, ba daje fa ak coono yu bare yu bawoo ca magi askan wa, ak sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya, te dees na ko rey, ba ñetteelu fan ba, mu dekki.

²² Ci kaw loolu Piyeer ñaarook moom, tàmbali koo femmu, ne ko: «Yàlla tere, Sang bi, loolu du la dal mukk.»

²³ Teewul Yeesu geestu, ne Piyeer: «Seytaane, xiddi ma, te dellu gannaaw, yaa ngi may gàllankoor; yaw xalaatoo yëfi Yàlla, waaye yëfi nit ngay xalaat.»

²⁴ Gannaaw loolu Yeesu ne taalibeem ya: «Ku bëgga dikk topp ma, fàtteel sa bopp te nga gaddu sa bant bi ñu lay daaj, door maa topp.

²⁵ Ndaxte képp ku bëgga rawale sa bakkan, dinga ko ñàkk, te ku ñàkk sa bakkan ndax man, dinga ko jotaat.

²⁶ Te it jagoo àddina sépp lu muy jariñ nit, bu ñàkke bakkanam? Ak lu nit wara mana weccee

bakkanam?

²⁷ Doomu nit ki de mooy dikke darajay Baayam, ànd aki malaakaam, te su boobaa mooy fey ku nekk ay jëfam.

²⁸ Maa leen ko wax déy, ñenn a ngi taxaw fii, duñu dee te gisuñu Doomu nit ki ñëw ci nguuram.»

17

Leeru Yeesu feeñ na

¹ Ba ñu ca tegee juróom benni fan, Yeesu ànd na ak Piyeer ak Yanqóoba ak Yowaan rakku Yanqóoba, yóbbu leen kaw tund wu kawé, ngir wéetook ñoom.

² Mu soppiku fa seen kanam, xar kanamam di melax nib jant, ay yéream weex nig leer.

³ Ci kaw loolu Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas jekki feeñu leen, di waxtaan ak Yeesu.

⁴ Piyeer nag ne Yeesu: «Sang bi, su nu toogoon fii de, mu baax ci nun. Soo nangoo ma yékkati fii ñetti mbaar, benn yaw, benn Musaa, benn Ilyaas.»

⁵ Naka lay wax ba tey, niir wu leer yiir leen, baat jekki jibe ca niir wa ne: «Kii mooy sama Doom, sama soppe, moom laay bânneexoo; dégluleen ko.»

⁶ Ba ca taalibe ya dégge, dañu ne dàll, dëpp seen jë fa suuf, tiit lool.

⁷ Yeesu dikk, teg leen loxoom, ne leen: «Jógleen, buleen tiit.»

⁸ Ñu séentu ca kaw, gisuñu ku dul mennum Yeesu donj.

⁹ Naka lañuy wàcce ca tund wa, Yeesu sant leen, ne leen «Buleen nettali kenn peeñu mi, ba kera Doomu nit ki dekki.»

¹⁰ Ci kaw loolu taalibe ya laaj ko, ne ko: «Lu tax nag firikati yoonu Musaa yi ne fàww Ilyaas njëkka ñëw?»

¹¹ Yeesu ne leen: «Waaw, Ilyaas kay mooy ñëw, ba jubbanti lépp.

¹² Maa leen wax nag ne leen Ilyaas ñëw na ba noppi, waaye xàmmeesu ko, te it lu leen neex lañu def ak moom. Noonu it la Doomu nit ki nara sonne ci seeni loxo.»

¹³ Booba nag la taalibe ya xam ne mbirum Yaxya la leen di wax noonu.

Yeesu faj na xale buy say

¹⁴ Ba ñu dikkee ba jub mbooloo ma, genn góor dikk, sukk fa kanamam,

¹⁵ ne ko: «Sang bi, yërëmal sama doom. Day say te sonn na lool; léeg-léeg mu daanu ci sawara, léeg-léeg mu daanu ci ndox.

¹⁶ Indi naa ko ci say taalibe, waaye manuñu koo faj.»

¹⁷ Yeesu nag ne: «Céy niti tey, yeena gëmadi te dëng, maak yeen ba kañ? Dama leen di muñal ba kañ?» Mu ne leen: «Indilleen ma xale bi fii.»

¹⁸ Ci kaw loolu Yeesu gëdd rab wa, rab wa génne ca xale ba, mu daldi wér ca waxtu wa.

¹⁹ La ca tegu taalibe ya dikk ba ca Yeesu, daldi koy laaj ci sutura, ne ko: «Lu waral manunu woona dàqal sunu bopp, rab wi?»

²⁰⁻²¹ Yeesu ne leen: «Xanaa seenug néew ngëm. Maa leen ko wax déy, su ngeen amee ci ngëm, lu tollu ni peppu fuddën, dingeen ne tund wii: “Toxool fii, ba fale,” mu toxu, te dara du leen të.»

Yeesu baamtu na ag mujam

²² Ba Yeesu ak taalibe ya dajee ca diiwaanu Galile nag, Yeesu da ne leen: «Doomu nit ki lees di wor léegi, ngir teg ko ci loxoy nit ñi;

²³ dees na ko rey, mu dekki ca ñetteelu fanam.»
Ñu daldi am tiis wu réy lool.

Yeesu fey na lu ko warul

²⁴ Ba Yeesu ak taalibe ya agsee Kapernawum, feyeekukati galagu kër Yàlla ga ñoo dikk, ne Piyeer: «Xanaa seen kilifa gi da dul fey galagu kër Yàlla gi*?»

²⁵ Piyeer ne leen: «Ahakay!»

Ba ñu àggee ca kër ga, Yeesu jiitu Piyeer ca wax ja, ne ko: «Ana luy sa xalaat ci lii, Simon? Ñan la buuri àddina di feyeeku ab juuti mbaa galag? Seenug njaboot, am doxandéem yi?»

²⁶ Mu ne ko: «Xanaa doxandéem yi.» Yeesu ne ko: «Kon nag ag pey wàcc na njaboot gi.

²⁷ Waaye bunu leen naqaral; demal ca dex ga, nga sànni sab oos te ñoddi jën wa nga njëkka jàpp. Boo ubbee gémmiñ ga, dinga ca fekk ab poset†. Moom ngay jël, dem, jox leen ko ngir maak yaw.»

18

Tuut tey, sut ëllëg

¹ Ca waxtu woowa la taalibe ya dikkoon ne Yeesu: «Kon nag kan moo gëna kawé ci nguurg asamaan?»

² Yeesu daldi woo ab xale, taxawal ko ci seen biir.

* **17.24 galagu kër Yàlla** googu, ñaari daraxma la. Seetal ci *Mucc ga* 30.13. † **17.27 poset** boobu ab estateer lañu koy wax.

³ Mu ne leen: «Maa leen ko wax déy, su ngeen dëppul, ba mujj mel niy xale, dungeen tàbbi mukk ci nguurug asamaan.

⁴ Moo tax ku tuutal boppam ba mel ni xale bii, kooku mooy ki gëna kawé ci nguurug asamaan.

⁵ Te it ku dalal ci sama tur, xale bu mel ni kii, man mii nga dalal.

⁶ Waaye ku bàkkaarloo kenn sax ci ñu tuut ñii ma gëm, li gën ci moom mooy ñu takk ci baatam doju wolukaay wu réy wu mbaam di wëndeel, daldi koy sànni biir xóotey géey.

Bàkkaarloo nit ak xeebaate warul

⁷ «Wóoy ngalla àddina, ndax fiir yi ciy bàkkaarloo. Fiir manula ñàkk, waaye wóoy ngalla ka koy lal.

⁸ Su la sab loxo mbaa sab tànk bàkkaarloo nag, dog ko, sànni fu sore, nde tàbbiwaale ab kuuñ, mbaa bennub tànk ca dund gu wóor ga, moo gën ci yaw ñu boole laak sa ñaari loxo ak sa ñaari tànk, sànni la ca sawara su dul fey.

⁹ Su la sa bët bàkkaarloo, luqil, sànni fu sore, nde tàbbiwaale patt ca dund gu wóor ga, moo gën ci yaw ñu boole laak sa ñaari bët, sànni jànnama, ca sawara wa.

¹⁰⁻¹¹ «Te it wattuleena xeeb kenn sax ci ñu tuut ñii, ndax maa leen ko wax, seen malaaka ya fa asamaan ñoo saxoo niir sama kanamu Baay ba fa asamaan.

Yàlla bëggul kenn réer

¹² «Luy seen xalaat ci lii? Su nit amee téeméeri xar, menn lajj ci, ndax du bàyyi juróom ñeent fukki xar ya ak juróom ñeent (99) ca parlukaay ba, te dem seeti ma lajj?

¹³ Te bu ko gisee, maa leen ko wax déy, moom lay gëna bége juróom ñeent fukki xar ak juróom ñeent ya lajjul.

¹⁴ «Seen Baay ba fa asamaan itam, noonu. Bëggul kenn ci ñii gëna tuut, sàнку.

Bàkkaar *biiri bokk laaj na ab saytu*

¹⁵ «Bu la sa mbokk tooñee, demal ñaarook moom, yedd ko. Su la déglloo, yaa feeñle mbokk mu réeroon.

¹⁶ Waaye su la dégluwul, àndal ak kenn mbaa ñaar, ngir àtteb mbir mépp mana wére ci kàddug ñaari seede ba ñett.

¹⁷ Su leen tanqamloo, wax ko mbooloom gëmkat ñi. Su tanqamloo mbooloom gëmkat ñi itam nag, nga def ko ni ab yéefar ak ab juutikat.

¹⁸ Maa leen ko wax déy, lépp lu ngeen yeew ci kaw suuf, dees na ko yeew fa asamaan, te lépp lu ngeen yiwi fi kaw suuf, dees na ko yiwi fa asamaan.

¹⁹ «Maa leen neeti, su ñaar ci yeen déggoo ci kaw suuf, ci mboolem lu ñu ñaan, dees na leen ko nangul ci sama dogalu Baay ba fa asamaan,

²⁰ ndax fu ñaar mbaa ñett dajee ci sama tur, maa ngi ci seen biir.»

Ku ñu yërëm war naa yërëme

²¹ Ca la Piyeer dikk ne Yeesu: «Sang bi, ñaata yoon la ma sama mbokk di tooñ, ma baal ko? Ndax day mat ba mu tollook juróom ñaari yoon?»

²² Yeesu ne ko: «Newuma la juróom ñaari yoon, waaye ba muy juróom ñaar fukki yoon ak juróom ñaar.

²³ «Moo tax nguurug asamaan dafa mel ni buur bu bégga xayma ni alalam tollook ay jaraafam.

24 Naka la tàmbalee xayma, ñu indil ko ku ko ameel lu bare, tollu ci fukki junniy talan*,

25 te jaraaf ja amul lu mu feye. Sangam joxe ndigal, ngir ñu jaay ko, moom ak jabaram ak ay doomam ak mboolem alalam, ngir fey bor ba.

26 Jaraaf ja ne gurub, sujjóotal ko, ne ko: “Muñal ma, lépp laa lay fey.”

27 Sang ba nag yërëm jaraaf jooju, bàyyi ko, baal ko bor ba.

28 «Jaraaf ja dem, dajeeek moroomu jaraafam mu ko ameel lu néew, tollu ci téeméeri dinaar†. Mu jàpp ko, xoj ko, ne ko: “Fey ma li nga ma ameel.”

29 Moroom ma ne gurub ci suuf, tinu ko, ne ko: “Muñal ma, dinaa la fey.”

30 Teewul mu lànk, dem, tëj ko kaso, ba kera muy fey la mu ko ameel.

31 «Ba moroomi jaraaf ya gisee la xew, dañu koo tiislu lool, daldi dem, àgge seenub sang mboolem la xew.

32 Sang ba nag woolu jaraaf ja, ne ko: “Jaraaf ju soxor ji nga doon! Sa bor bépp laa la baal, nde danga maa tinu.

33 Ni ma la yërëme, ndax waruloo koo mana yërëme sa moroomu jaraaf?”

34 Sang ba mer, daldi koy jébbal mititalkati kaso ba, ba kera muy fey bor bépp.

35 «Noonu la sama Baay ba fa asamaan di def ak yeen, su ku nekk ci yeen baalul mbokkam ci xol bu sedd.»

* **18.24 talan**: mu wecci ay milyoj. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

† **18.28** Mu wecci xaalis bu néewa néew. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

19

Pase daganul

¹ Gannaaw ba Yeesu daaneelee kàddoom yooyu ba noppi, dafa jóge Galile, dem diiwaanu Yude, ca wàllaa dexe Yurda,

² mbooloo mu bare topp ko, mu faj leen foofa.

³ Ci kaw loolu ay Farisen dikk, di ko fiir, laaj ko, ne ko: «Ndax yoon maye na nit ku fase jabaram ci lu mu mana doon?»

⁴ Yeesu ne leen: «Xanaa jànguleen ne, Ki sàkk ca njàlbéen la leen sàkk ñuy ku góor ak ku jigéen.

⁵ Yàlla moo ne: “Looloo tax góor di teqalikook ndeyam ak baayam, taqoo ak jabaram, ba ñoom ñaar di wenn suux donj*”?

⁶ Moo tax dootuñu ñaar, waaye wenn suux donj lañu. Lu Yàlla takk nag, bu ko nit tas.»

⁷ Ñu ne ko: «Ana kon lu tax Musaa santaane kayitu pase bu nit kiy jox jabaram ngir fase ko†?»

⁸ Yeesu ne leen: «Seen dëgër xol a tax Musaa may leen ngeen fase seen jabar, waaye demewul woon noonu ca njàlbéen.

⁹ Te it maa leen ko wax, képp ku fase sa jabar, te njaaloo taxul, boo séyaatee ak keneen, njaaloo nga.»

¹⁰ Taalibe ya nag ne ko: «Su dee loolooy àtteb góor ci jabaram kay, njariñ nekkul ci takk jabar.»

¹¹ Yeesu ne leen: «Du ñépp a xajoo googu kàddu, xanaa ñi ñu ko jagleel rekk.

¹² Am na ñu juddoo tële, am na ñu pexem nit taxa tële, te am na ñu mel ni dañoo tële, waaye ñoo ko

* **19.5** Seetal ci *Njàlbéen* ga 1.27; 2.24. † **19.7** Seetal ci *Baamtug yoon wi* 24.1.

bëggal seen bopp, te nguurug asamaan tax. Ku ko mana xajoo nag, xajoo ko.»

Gone am na yelleef

¹³ Gannaaw loolu ay xale lañu indiloon Yeesu, ngir mu teg leen ay loxoom, ñaanal leen. Teewul taalibe ya jànni leen.

¹⁴ Yeesu nag ne leen: «Bàyyileen xale yi, te buleen leen aaye ñu ñëw fi man, ndax ñu mel ni ñoom, ñoo yellow nguurug asamaan.»

¹⁵ Ci kaw loolu Yeesu teg leen ay loxoom, daldi fay bàyyikoo.

Alal gàllankoor na boroom

¹⁶ Ci kaw loolu jenn waay jekki dikk, ne ko: «Kilifa gi, ana lu baax lu may def, ngir texe ba fàww?»

¹⁷ Yeesu ne ko: «Ana loo may laaj ci mbirum lu baax? Te sax kenn donj ay ku baax. Waaye soo bëggee tàbbi ci dund gu wóor gi, sàmmal ndigal yi.»

¹⁸ Mu ne ko: «Yan ci?» Yeesu ne ko: «Bul bóom, bul njaaloo, bul sàcc, bul seede lu dul dëgg,

¹⁹ teralal sa ndey ak sa baay, te ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom‡.»

²⁰ Xalelu góor ba ne ko: «Loolu lépp sàmm naa ko, lu ma deseeti?»

²¹ Yeesu nag ne ko: «Boo bëggee mat sëkk, demal jaay li nga am, nga jox ko néew-doole yi. Su ko defee nga woomle fa asamaan. Boo noppee, ñëwal topp ci man.»

²² Xalelu góor ba nag dëgg kàddu ga, daldi fay jóge aku tiis ndax ku bare alal la woon.

‡ 19.19 Seetal ci *Mucc ga* 20.12-16; *Sarxalkat yi* 19.18.

²³ Yeesu nag ne taalibeem ya: «Maa leen ko wax déy, tàbbi ci nguurug asamaan dina jafe ku bare alal.

²⁴ Ma waxati leen ko: Boroom alal tàbbi ci nguurug Yàlla, giléem jaare bën-bënu puso moo ko gëna yomb.»

²⁵ Ba taalibe ya déggee loolu, dañoo yéemu ba ne ko: «Kon kan moo mana mucc nag?»

²⁶ Yeesu nag ne leen jàkk, ne: «Loolu nit la të, waaye Yàlla man na lépp.»

²⁷ Ca la Piyeer ne tonet, ne ko: «Waaw, nun ñii dëddu lépp, topp la nag, nu nuy mujje?»

²⁸ Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy, keroog àddina ju yees ja, bu Doomu nit ki toogee ca jalub darajaam, yeen ñi ma topp itam, fukki gàngune ak ñaar ngeen di tooge, di àtte fukki giiri bànni Israayil ak ñaar.

²⁹ Képp ku dëddu ay kër, mbaa ay doomi ndey yu góor mbaa yu jigéen, mbaa ndey mbaa baay, mbaa doom, mbaa suuf, ngir man, dinga ko jootaat téeméeri yoon, te dinga texe ba fàww.

³⁰ Waaye ñu baree ngi jiitu tey, ñooy mujji, te ñu baree ngi mujje tey, ñooy jiituji.

20

Bëccëg woroo na te pey ga di benn

¹ «Nguurug asamaan dafa mel ni boroom kër bu teela xëy, di wut ay surga yu ko liggéeyal toolub reseñam.

² Mu juboo ak liggéeykat ya ci bëccëg bu nekk peyug bëccëgu lëmm. Mu daldi leen yebal ca toolub reseñam.

³ Naka mu génn wetu juróom ñeenti waxtu ci suba, daldi gis ñeneen ñuy taxawaalu ca pénc ma, defuñu dara.

⁴ Mu ne leen: “Demleen yeen itam ca sama toolub reseñ, ma fey leen lu jaadu.”

⁵ Ñu dem. Ci booru fukki waxtook ñaar ci bëccëg, mu dellu génn, fukki waxtook juróom itam, mu génnati, defati noona ba tey.

⁶ Wetug fukki waxtu ak juróom ñaar, mu génnati, dajeeek ñeneen ñuy taxawaalu. Mu ne leen: “Lu ngeen di yendoo taxawaalu fii te defuleen dara?”

⁷ Ñu ne ko: “Dees noo jëlul.” Mu ne leen: “Demleen yeen itam ca sama tool.”

⁸ «Ba ngoon jotee, boroom tool ba ne ab jawriñam: “Wool surga yi, fey leen seen bëccëg, te nga tàmbalee ci ñi mujja ñëw, ba ci ñi jiitu.”

⁹ Ci kaw loolu ña ñu jëloon ca booru fukki waxtu ak juróom ñaar dikk, ku ci nekk jot peyug bëccëgu lëmm.

¹⁰ Ña ñu njëkkoona jël dikk, yaakaar ne ñooy ëpple ag peyoor, te teewul ñu feyu, ñoom it, ku nekk peyug bëccëgu lëmm.

¹¹ Ñu jël, tey sikk boroom kër ga,

¹² naan: “Ñii mujja ñëw, liggéeyuñu lu moy wenn waxtu, nga yemale leen ak nun, ñi yenu coonob bëccëg bi, ak naaj wu tàng wi!”

¹³ Teewul boroom kër ga ne kenn ka: “Sama waay, tooñuma la. Xanaa juboowunu woon ci peyug bëccëgu lëmm?

¹⁴ Jëlal sa yëf te dem. Li ma la fey, moom laa yéenee fey kii mujja ñëw.

15 Xanaa damaa sañula def lu ma neex ci sama alal? Am sab xol a bon ci samag mbaax?”

16 Noonu la ñi mujj di jiitujee, ñi jiitu, mujje.»

Yeesu baamooti na ag mujam

17 Gannaaw loolu nag Yeesu jëm Yerusalem, yóbbaaale fukki taalibe yaak ñaar, wéetook ñoom, daldi leen xamal ca yoon wa ne leen:

18 «Noo ngii jëm Yerusalem, te dees na wor Doomu nit ki, jébbal ko sarxalkat yu mag yaak firikati yoonu Musaa ya, ñu teg ko àtteb dee,

19 jébbal ko jàmbur ñi dul Yawut, ñu ñaawal ko, caw ko, daaj ko ci bant, mu dee; ba ca ñetteelu fan ba, mu dekki.»

Taalibe ñaan na liy kumpa

20 Booba la jabaru Sebede ànd ak doomam yi mu am ak moom, ñu dikk ba ca Yeesu. Jigéen ja sujjóot, ngir mbir mu muy sàkku ci moom.

21 Yeesu ne ko: «Loo bëgg?» Mu ne ko: «Mayal sama ñaari doom yii, ñu toog, kii féete la ndijoor, kii féete la càmmoñ, keroog ca sa nguur ga.»

22 Yeesu ne ko: «Xamuleen li ngeen di ñaan. Mbaa kaasub naqar bi may naani, man ngeen koo naan?» Ñu ne ko: «Man nanu ko.»

23 Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy, sama kaasub naqar de, dingeen ko naan. Tooge sama ndijoor mbaa sama càmmoñ nag, du man maay maye loolu, waaye da diy cér yu ñeel ña ñu ko waajalal, ci sama dogalu Baay.»

24 Ba fukki taalibe ya ca des déggee mbir ma, seen xol tàng ca ñaari doomi ndey ya.

²⁵ Yeesu nag woo leen ne leen: «Xam ngeen ne njiiti xeeti àddina yi dañuy def nit ñi jaam, seeni kàngam di leen néewal doole.

²⁶ Yeen nag, bumu deme noonu ci seen biir. Képp ku bëgga doon ku màgg ci yeen, na nekk seenub surga,

²⁷ te ku bëgga nekk seen njiit, na doon seenub jaam.

²⁸ Noonu la deme ci Doomu nit ki, ñëwul ngir ñu di ko surgawu, xanaa ngir di nekk surga, ba far maye bakkanam, def ko njotug ñépp.»

Yeesu faj na ñaari gumba

²⁹ Ba Yeesu bàyyikoo Yeriko, mbooloo mu baree ko topp.

³⁰ Ndeke ñaari silmaxaa nga tooge ca peggu yoon wa. Ba ñu dégge ne Yeesu mooy romb, dañoo xaacu, ne: «Sang bi, Sëtub Daawuda, yërëm nu!»

³¹ Nit ña nag femmu leen, ngir ñu noppi. Teewul gumba ya gëna xaacooti, ne: «Sang bi, Sëtub Daawuda, yërëm nu!»

³² Yeesu daldi taxaw, woo leen, ne leen: «Lu ngeen bëgg, ma defal leen ko?»

³³ Ñu ne ko: «Sang bi, xanaa sunuy bët ubbiku.»

³⁴ Yeesu nag yërëm leen, laal seeni bët, ñuy gis ca saa sa, daldi topp ca moom.

21

Yeesu dugg na Yerusalem

¹ Gannaaw loolu Yeesu ak taalibe ya dikk ba jub Yerusalem, ba agsi ca dëkk ba ñuy wax Betfase ca wetu tundu Oliw ya. Yeesu yebal ñaar ca taalibe ya,

² ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci seen kanam. Bu ngeen agsee rekk, dingeen fa gis mbaam mu ñu yeew ak cumburam; yiwileen leen, indil ma leen.

³ Su leen kenn waxee dara, ngeen ne ko: “Bo-room bee leen soxla.” Mu daldi leen bàyyi, ñu dem.»

⁴ Loolu nag ame noonu, ngir sotal la ñu waxoon ca jottalib yonent ba. Mooy ba mu nee:

⁵ «Neleen janq Siyon mu taaru:
“Niiral, sa buur a la dikkal nii,
di ku woyof, war mbaam,
cumbur la war, doomu mbaam-sëf*.”»

⁶ Taalibe ya dem, daldi koy defe noonu leen ko Yeesu sante.

⁷ Ñu indi mbaam ma ak cumbur ba, daldi teg seeni yére ca kaw cumbur ba, Yeesu war†.

⁸ Ba loolu amee nit ñu bare lool lal seeni yére ca yoon wa, ñenn ña dagg ay cari garab, lal ca yoon wa.

⁹ Ndiiraan ya ko jiitu ak ya ko topp a ngay xaacu naan:

«Osaana, cant ñeel na Sëtub Daawuda bi!
Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi!
Osaana, na cant jibe béreb ya gëna kawe.»

¹⁰ Yeesu nag agsi Yerusalem, dëkk ba bépp ne kër-kër ne këpp, ñu naan: «Kii moo di kan?»

¹¹ Mbooloo ma ne leen: «Kii moo di Yonent bi, Yeesu mu Nasaret ca Galile.»

Yeesu dàq na jaaykat ya ca kër Yàlla ga

¹² Ci kaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga, daldi dàq mboolem ñay jaay aka jënd ca kër Yàlla ga.

* **21.5** Seetal ci *Sàkkaryaa* 9.9. † **21.7 cumbur:** ci jamonoy jàmm, jamono yu xeex amul woon, buur yi daan nañu war mbaam, te doonul lu ñu leen di tuutal.

Mu dëpp taabali weccikati xalis ya, ak tooguy jaaykati pitax ya.

¹³ Mu ne leen: «Bindees na ne: “Sama kër gi, kërug ñaan lees ko tudde‡,” waaye yeen, moom ngeen def rawtub sàcc.»

¹⁴ Ca la ay gumba ak ay lafañ dikk ba ca moom, ca kër Yàlla ga, mu faj leen.

¹⁵ Sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoonu Musaa ya nag gis kéemaan ya mu def, ak xale yay xaacu ca biir kër Yàlla ga, naan: «Osaana, cant ñeel na Sëtub Daawuda bi!» Ñu daldi mer.

¹⁶ Ñu ne Yeesu: «Dégg nga li ñii di wax?» Mu ne leen: «Waawaaw. Masuleena jàng li ñu ne:

“Làmmiñu tuut-tànk, ba ci luy nàmp,

ci ngay sàkkale sa bopp ag cant§”?»

¹⁷ Ba loolu amee Yeesu bàyyikoo fa ñoom, génñ dëkk ba, dem Betani, daldi fay fanaan.

Yeesu rëbb na garabu figg ga

¹⁸ Ba bët setee Yeesu di dellu ca dëkk ba. Ci biir loolu mu xiif.

¹⁹ Naka la séen ag figg fa feggook yoon wa, daldi cay dem, te taxul mu fekk ca dara lu dul ay xob donj. Mu ne figg ga: «Yàlla bu doom meññeeti fi yaw muk!» Figg ga daldi wow ca saa sa.

²⁰ Taalibe ya gis loolu, waaru, ne: «Nan la figg gi wowe ci saa si?»

²¹ Yeesu ne leen: «Maa leen ko wax déy, su ngeen gëmee te baña am xel ñaar, dungeen yem ci def nii figg gi, waaye tund wii sax, bu ngeen ko noon: “Jógal tàbbiji géej,” loolooy am.

‡ 21.13 Seetal ci *Esayi* 56.7. § 21.16 Seetal ci *Taalifi cant* 8.3.

22 Te lépp lu ngeen sàkkoo ñaan gu ànd ak ngëm, dingeen ko am.»

Lu jëm ci sañ-sañu Yeesu

23 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga. Naka lay jàngale, sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa dikk, laaj ko ne ko: «Lii ngay def, ci ban sañ-sañ nga koy defe? Ak ku la jox boobu sañ-sañ?»

24 Yeesu ne leen: «Ma laaj leen man itam lenn; bu ngeen ma ko waxee, man itam ma wax leen ci ban sañ-sañ laay defe lii.

25 Sóobeb Yaxya ci ndox, fu mu jóge? Asamaan la ndigal la bawoo, am ci nit ñi?» Ñu diisoo ci seen biir, daldi ne: «Su nu nee: “Asamaan la ndigal la bawoo,” da nu naan: “Lu tax kon gëmuleen Yaxya?”

26 Te su nu nee: “Ci nit ñi la bawoo,” booba mbooloo ma lanu ragal, ndax ñépp ab yonent lañu jàppe Yaxya.»

27 Ñu ne Yeesu: «Loolu xamunu ko.» Moom itam mu ne leen: «Man itam duma leen wax ci ban sañ-sañ laay defe lii.»

Tuub moo gën të

28 «Waaye, luy seen xalaat ci lii? Nit a amoon ñaari doom. Mu dikk ca kenn ka, ne ko: “Doom, demal tey liggéeyi ca toolu reseñ ba.”

29 Mu ne ko: “Maa lànk,” waaye gannaaw gi, xelam yedd ko, mu dem.

30 Baay ba demati ca ka ca des, wax ko loolu. Mu ne ko: “Waaw, góor gi,” te demul.»

31 «Ana kan ci ñaar ñooñu moo def coobarey baayam?» Njiiti xeet wi ne: «Ku jëkk ki.» Yeesu nag ne leen: «Maa leen ko wax déy, juutikat yi ak gànc yi jiitu nañu leen ca nguurug Yàlla.

³² Ndax Yaxya moo leen dikke yoonu njub, gëmuleen ko; waaye juutikat yi ak gànc yee ko gëm, ngeen di gis te taxul ngeen tuub, ba gëm ko.»

Beykat wor na boroom tool

³³ Weneen léeb a ngi, dégluleen: «Boroom kër la woon bu jëmbat ab tóokëru reseñ, ñag ko, gas ca paxum nalukaayu reseñ, tabax ca taaxum wat-tukaay, ba noppi batale tóokër ba ay beykat, daldi tukki.

³⁴ «Ba wittum reseñ jubsee, mu yebal ay surgaam ca beykat ya, ngir jëlsi wàllam ca meññeef ma.

³⁵ Beykat ya jàpp surga ya, kii ñu dóor ko, kee ñu rey ko, kale, ñu sànni ko ay doj.

³⁶ Boroom kër ga yebalaat yeneen surga yu ëpp yu njëkk ya, beykat ya def leen noonu.

³⁷ Mu mujj yebal doomam te naan: “Sama doom, dinañu ko rus.”

³⁸ Teewul ba beykat ya gisee doom ji, dañu ne ci seen biir: “Kii mooy donn; nanleen ko daldi rey, ba jagoo ndonoom.”

³⁹ Ci kaw loolu ñu jàpp ko, génne ko tóokër bi, rey ko.»

⁴⁰ «Bu boroom tóokër bi dikkee, nu muy def beykat yooyu?»

⁴¹ Ñu ne ko: «Reyin wu ñaawa ñaaw lay rey ñu bon ñooñu, tóokëru reseñ ba, mu batale ko yeneen beykat yu ko jox wàllam ca meññeef ma, saa yu jotee.»

⁴² Yeesu nag ne leen: «Xanaa masuleena jàng lii ci Mbind mi?

“Doj wi tabaxkat yi beddi woon, moo mujj di doju koñu tabax bi.

Lii de, fa Boroom bi la sottee,
nu gis ko, yéemu*.”

⁴³ «Loolu moo tax ma ne leen dees na jële nguug rug Yàlla ci yeen, jox ko xeet wuy meññal meññeef ma ca war.

⁴⁴ Wii doj, képp ku ci dal, dammatoo, te ku mu dal, rajaxe la†.»

⁴⁵ Ba sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya déggee léebi Yeesu yooyu, xam nañu xéll ne ñoom lay wax.

⁴⁶ Ñu di ko fexee jàpp nag, te ragal mbooloo ma, ndax ab yonent lañu ko jàppe woon.

22

Gàntal ab teraanga, dàq sa njariñ

¹ Yeesu léebati leen, ne leen:

² «Nguurug asamaan dafa mel ni buur bu doon waajal céetalug doomam ju góor.

³ Mu yebal ay surgaam, ngir ñu jëli ña ñu woo ca bernde ja, te ñooñu bëgguñoo ñëw.

⁴ Mu yebalaat yeneen surga, ne: “Waxleen gan ñi ñu woo, ne leen: ‘Reer yi kat noppi na; samay nag ak sama juru yafal lañu rey, lépp sotti na, ñëwleen ci bernde ji.’ ”

⁵ Teewul ñu fénantal, dem seen yoon; kii ca toolam, kee cam njaayam,

⁶ ñee jàpp surga ya, toroxal leen, rey leen.

⁷ «Buur nag mer, daldi yónni gàngooram, ñu reyi bóomkat yooyu, lakk seenub dëkk.

⁸ Ci kaw loolu mu ne surga ya: “Bernde ji de noppi na, waaye gan ñi ñu woo ñoo ko yeyoowul.

* **21.42** Seetal ci *Taalifi cant* 118.22-23. † **21.44** Seetal ci *Esayi* 8.14; *Dañeel* 2.34, 44.

⁹ Kon nag demleen ca selebe yoon ya, ku ngeen fa gis, woo ko ci céetal gi.”

¹⁰ Surga ya dem ca mbedd ya, daldi dajale mboolem ña ñu fa gis, ku baax ak ku bon, ba céet ga fees aki gan.

¹¹ «Ci kaw loolu buur bi duggsi, di xool gan ñi, daldi cay seetlu ku ag colam warul ci ag céet.

¹² Buur ne ko: “Xarit, noo dugge fii, te soluloo col gi war ci ag céet?” Kooku ne cell.

¹³ Buur ne dag ya: “Yeewleen tànk yeek loxo yi, te ngeen sànni ko ca lëndëm gu tar ga ca biti. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.”

¹⁴ Ndax kat ñu bare lañu woo, waaye ñu néew lañu tànn.»

Sesaa ak wàllam, Yàlla ak wàllam

¹⁵ Booba la Farisen ya diisooji ngir lal pexe mu ñu fiire Yeesu ci kàddoom.

¹⁶ Ñu daldi yebal ci moom seeni taalibe ak ñi ànd ak farandooy Buur Erodd, ne ko: «Kilifa gi, xam nanu ne ku dëgg nga, te ci biir dëgg ngay jàngalee yoonu Yàlla. Ragaloo kenn it, ndax seetuloo ci jëmme nit.

¹⁷ Kon nag wax nu sa xalaat: ndax yoon maye na ku fey Buur Sesaa ab galag am déet?»

¹⁸ Teewul Yeesu xam seen mébét mu bon, daldi ne leen: «Lu ngeen may seetloo, jinigalkat yi?

¹⁹ Wonleen ma poset bi ñuy feye galag.» Ñu daldi ko jox benn posetub xalis*.

²⁰ Yeesu ne leen: «Nataal bii ak tur wii ci binde, kuy boroom?»

* **22.19 posetu xalis bii:** ab dinaar la woon, moo doon peyu bëccëgu lëmm.

²¹ Ñu ne ko: «Buur Sesaar.» Mu ne leen: «Kon nag, yëfi Sesaar, joxleen ko Sesaar, te yëfi Yàlla, ngeen jox ko Yàlla.»

²² Ba ñu déggee loolu lañu waaru, daldi koy bàyyi, dem.

Ab Sadusen gëmul dee-dekki

²³ Bésub keroog boobu Sadusen yi ne dee-dekki amul, ca lañu dikk ba ca moom. Ñu laaj ko ne ko:

²⁴ «Kilifa gi, Musaa noon na: “Su góor faatoo te amul doom, na ku mu bokkal waajur donn jabaram, ngir amal mbokkam ma dee, kuutaay†.”

²⁵ Léegi nag juróom ñaari góor a ngi woon ci sunu biir, ñu bokk ndey ak baay. Taaw ba am jabar ba faatu te amul doom, ba tax rakk ja donn jabar ja mu bàyyi gannaawam.

²⁶ Tofo ba ak ñaareelu tofo ba def noonu, ba juróom ñaar ñépp dee.

²⁷ Gannaaw gi, ndaw sa it dee.

²⁸ Keroog ndekkite la nag, kan ci juróom ñaar ñi lay doon jabaram, gannaaw ñoom ñépp a ko jëloon?»

²⁹ Yeesu nag ne leen: «Seen njuumte moo di xamuleen Mbind mi, xamuleen manoorey Yàlla,

³⁰ ndax keroog ndekkite la, kenn du am jabar mbaa jëkkër, waaye nit ñi dañuy mel ni malaaka yi ci asamaan.

³¹ Ci wàllu ndekkite sax, xanaa jànguleen la leen Yàlla waxoon ne leen:

³² “Maay Yàllay Ibraayma, di Yàllay Isaaxa, di Yàllay Yanqóoba‡”? Kon moom du ñi dee lay seen Yàlla, xanaa ñiy dund.»

† 22.24 Seetal ci *Baamtugyoon wi* 25.5. ‡ 22.32 Seetal ci *Mucc ga* 3.6.

³³ Ba ca mbooloo ma dégge, dañoo waaru ca njàngaleem.

Lenn ndigal moo tënk lépp

³⁴ Ba Farisen ya yégee na Yeesu tëje gémmiñu Sadusen ya, dañoo féncoo.

³⁵ Ci kaw loolu kenn ca ñoom, ab xamkatub yoonu Musaa, di ko fexee fiir, laaj ko ne ko:

³⁶ «Kilifa gi, lan ndigal moo gëna magg ci yoonu Musaa?»

³⁷ Yeesu ne ko: «“Yàlla sa Boroom, nanga ko soppe sa léppi xol, ak sa léppi jëmm, ak sa léppi xel§.”

³⁸ Loolu mooy ndigal li gëna magg, te moo jiitu.

³⁹ Ñaareel bi it yem ak moom, di: “Ni nga soppe sa bopp, nanga ko soppe sa moroom*.”

⁴⁰ Ci ñaari ndigal yooyu la mboollem yoonu Musaa, ak kàdduy yonent yi aju.»

Ndax Almasi bi mooy sëtub Daawuda?

⁴¹ Farisen ya ñoo daje woon, Yeesu laaj leen, ne leen:

⁴² «Luy seen xalaat ci Almasi bi, kan lay ab sëtam?» Ñu ne ko: «Daawuda.»

⁴³ Yeesu ne leen: «Ana kon nan la Daawuda mana waxe ci ni ko leeru Noo gu Sell gi dikkale, ba di ko woowe “Sang bi”, naan:

⁴⁴ “Boroom bi daa wax sama Sang ne ko:

‘Toogeel sama ndijoor,

ba ma teg say noon

fi sa suufu tãnk†.’ ”

§ 22.37 Seetal ci *Baamtugyoon wi* 6.5. * 22.39 Seetal ci *Sarxalkat* yi 19.18. † 22.44 Seetal ci *Taalifi cant* 110.1.

45 Gannaaw Daawuda moo woowe Almasi bi “Sang bi,” nu mu nekke ab sētam?»

46 Gannaaw loolu kenn manu koo tontu genn kàddu, te ca bés booba lañu dale, ñemeetuñu koo laaj dara.

23

Yeesu rëbb na jinigalkat ya

¹ Gannaaw loolu Yeesu wax ak mbooloo ma ak taalibeem ya.

² Mu ne: «Firikati yoon yi ak Farisen yi ñoo tooge jalu Musaa.

³ Kon mboollem lu ñu leen wax, defleen ko te sàmm ko, waaye seeni jëf, buleen ko roy, ndax li ñuy wax duñu ko jëfe.

⁴ Ay say yu diis gann lañuy takk, gàdduloo ko nit ñi, waaye ñoom ci seen bopp, seen baaraam sax duñu ko ci nangoo yékkati.

⁵ Mboollem lu ñu def, ngistal la. Ñooy réyal téere yi ñuy takk, guddal seen cimbir-cimbiri mbubb*.

⁶ Ñoo taamu péetey teraanga ca bernde ya, ak toogu yu kaname ca jàngu ya,

⁷ ak nuyoob wegeel ca pénc ma, ñu di leen woowe kilifa gi.

⁸ Waaye yeen buñu leen woowe “kilifa gi,” ndax kenn donj moo di seen kilifa, waaye yeen ñépp ay bokk ngeen.

* **23.5 cimbir-cimbir:** Yawut ya daan nañu takk ay cimbir-cimbir ci seeni cati mbubb, di ko fàttalikoo yoonu Yàlla. Njiiti yoon ya nag di tàkk ay cimbir-cimbir yu gudd, di ko mbubboo ag ragal Yàlla, gu ñu bëgg nit ñi nawe leen.

⁹ “Baay” it, buleen ko woowe kenn ci kaw suuf, ndax kenn donɗ a di seen baay, te mooy ka fa asamaan.

¹⁰ Buñu leen woowe it “njiit,” ndax kenn donɗ moo di seen njiit, te mooy Almasi bi.

¹¹ Ki gëna mągg ci yeen mooy ki nangoo doon seen surga.

¹² Waaye képp kuy réylu, dees na la toroxal, te ki toroxlu lees di yékkati.

¹³⁻¹⁴ «Wóoy ngalla yeen firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi, jinigalkat yi, naaféq yi! Yeenay tējal nit ñi nguurg asamaan. Yeen ci seen bopp dugguleen, te bàyyiwuleen ñi bēgga dugg, ñu dugg.

¹⁵ «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeena ngi wër géej ak jéeri, ngir tuubloo kenn donɗ, te bu tuubee ngeen def ko nitu sawara ku leen yées ñaari yoon.

¹⁶ «Wóoy ngalla yeen njiit yu gumba yi! Yeena ne: “Ku giñe kër Yàlla gi, dara waru la, waaye ku giñe wurusu kër Yàlla gi, tēnku nga.”

¹⁷ Dof yu gumba yi! Ana lu ci gëna mągg, wurus wi, am kër Yàlla gi tax wurus wi sell?

¹⁸ Ngeen neeti: “Ku giñe sarxalukaay bi ci kër Yàlla gi, dara toppu la, waaye ku giñ ci sarax yi ci kaw sarxalukaay bi, tēnku nga.”

¹⁹ Yeena diy gumba! Ana lu ci gëna mągg, sarax si, am sarxalukaay bi tax sarax si sell?

²⁰ Ku giñe sarxalukaay bi kay, sarxalukaay bi, ak li ci kawam lépp nga giñe.

²¹ Ku giñe kër Yàlla gi, giñe nga kër Yàlla gi, giñe ki ko dēkke.

²² Ku giñe asamaan it, giñe nga ngànguney Yàlla, giñe Yàlla mi ci toog.

²³ «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Xobi naana, ak safal yu mel ni anet ak kumin, yeena ngi ciy génne cérub fukkeel, ngir asaka, tey sofental njubte ak yërmande ak ngëm. Lii de war na leen, waaye lee it, waruleen koo sofental.

²⁴ Njiit yu gumba yi! Seggkati wallax-njaanée, te giléem, ngeen wann!

²⁵ «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeenay raxas bitib kaas bi, ak ndab li, feek li fees kaas baa ngi jóge ci càcc ak nàppaaral.

²⁶ Farisen bu gumba bi! Njëkkala raxas biir kaas bi ba mu set, ba biti bi itam mana set.

²⁷ «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeena ngi mel ni bàmmeele yu ñu weexal. Rafet melow biti, te ca biir fees ak yaxi néew ak sobe su nekk.

²⁸ Noonu rekk ngeen mel yeen itam, di niru nit ñi ñu jub, te seen biir xol feese jikkoy jinigal ak ndëngte.

²⁹ «Wóoy ngalla yeen firikati yoon yi ak Farisen yi, jinigalkat yi! Yeenay tabax bàmmeele yonent yi, di rafetal béreb ya ñu denc aji jub ñi,

³⁰ te naan: “Su nu fekke woon sunu jamonoy maam ya, dunu ànd ak ñoom, di tuur deretu yonent yi.”

³¹ Seen wax jooju nag ngeen seedelee seen bopp ne yeenay doomi ña reyooy yonent ya.

³² Yeen kay, feesalleen seen ndabu maam ya rekk!

³³ Jaan yee, njurum céebi mi! Ana nu ngeen di rëcce mbugalu sawara?

³⁴ Loolu moo tax kat man, ma yebal ci yeen ay yonent ak boroomi xam-xam ak firikati yoon. Ñii ngeen rey, ñee ngeen daaj leen ci bant, ñale ngeen caw leen ay yar ci seeni jàngu, di leen bunduxataal ci dëkkoo dëkk.

³⁵ Moo leen tax di këppoo mboolem deretu aji jub ji ñu tuur ci àddina, dale ko ca deretu Abel mu jub ma, ba ca deretu Sàkkaryaa doomu Barakiya ma ñu bóom ca diggante kërug jaamookaay ga ak sarxalukaay ba.

³⁶ Maa leen ko wax déy, loolu lépp ay dikkal niti tey jii.

³⁷ «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba ñu dee, ñaata yoon laa namma boole say doom, uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?

³⁸ Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, mu gentel,

³⁹ nde maa la ne doo ma gisati ba keroog nga naa: “Na barke wàcc ci ki dikk ci turu Boroom bi†!”»

24

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

¹ Naka la Yeesuy génne ca kër Yàlla ga, ay taalibeem dikk, joxoñ ko tabaxi kër Yàlla ga.

² Teewul mu àddu, ne leen: «Gis ngeen lii lépp? Maa leen ko wax déy, doj wu tege ciw doj du dese fii te tasul.»

³ Gannaaw gi, ba Yeesu toogee ca kaw tundu Oliw ya, taalibeem yaa dikk, wax ak moom, ñook moom donj, ne ko: «Wax nu kañ la loolu di am, ak

† **23.39** Seetal ci *Taalifi cant* 118.26.

luy doonub takk buy xamle sam peeñ, ak tukkitel àddina?»

⁴ Yeesu ne leen: «Moytuleen, ba kenn du leen nax,

⁵ ndax ñu bareey dikk, tuddoo sama tur, naan: “Maa di Almasi bi,” te ñu bare lañuy nax.

⁶ Dingeen dégg ay xare ak coowi xare; waaye moytuleena tiit, ndax fàww loolu am, waaye du doonagum muj ga.

⁷ Aw xeet dina jógal aw xeet, am réew jógal am réew. Ay xiif ak yëngu-yënguy suuf dina dikke fu bare.

⁸ Waaye loolu lépp ndoortel mititu mat lay doon.

⁹ Bu boobaa dees na leen teg ciy loxo, ngir ñu mitital leen, rey leen; mbañeel la leen xeet yépp di won ndax sama tur.

¹⁰ Ca la ñu bare di xàcc, di worante aka bañante.

¹¹ Te itam yonenti caaxaan yu bareey feeñ, di nax ñu bare.

¹² Ndëngte it dina law ba cofeelu nit ñu bare day giim.

¹³ Waaye ku muñ ba muj ga, kooku dina mucc.

¹⁴ Ci kaw loolu bii xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla, dees na ko biral ci àddina sépp, ngir mu doon kàddug seede, ñeel xeet yépp. Su boobaa nag muj ga dikk.

¹⁵ «Moo tax, “lu siblu luy jur yàqute” li Yonent Yàlla Dañeel doon wax*, bu ngeen ko gisee mu taxaw ci néeg bu sell bi, yaw miy jàng, teewlul,

¹⁶ su boobaa ña mu fekk ca diiwaanu Yude, nañu daw jëm kaw tund ya;

¹⁷ ku mu fekk ci kaw am taax, bul wàcc ngir jëli lenn ca biir;

* **24.15** Seetal ci *Dañeel* 9.27; 11.31; 12.11.

¹⁸ ku mu fekk ca tool ba, bul dellu ca kër ga, di jëli sa mbubb.

¹⁹ Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak ñay nàmpal ca bés yooyu!

²⁰ Ñaanleen nag seen gàddaay baña yemook jamonoy seddaayu lolli, mbaa bésub Noflaay,

²¹ ndax ca la coono bu réy di am, coono bu masula am, ba àddina sosoo ak tey, te dootul am muk.

²² Te bu ñu wàññiwul woon diir boobu, kenn du mucc, waaye ñi ñu tànn ñoo tax ñu wàññi janti coono ya.

²³ «Booba nag, ku leen ne: “Xoolal, Almasi baa ngi nii,” mbaa: “Ma nga nale,” buleen ko gëm,

²⁴ ndax ay almasiy caaxaan ak yonenti caaxaan ñooy feeñ, di jëfe ay firnde yu réy, aki kéemaan, ngir nax ñi ñu tànn, ñoom itam, ndegam man naa nekk.

²⁵ Mu ngoog, wax naa leen ko ba noppi.

²⁶ «Kon bu ñu leen nee: “Ma ngoogu ca àll ba,” buleen dem, te bu ñu leen nee: “Mu ngii làqu ci biir néeg,” buleen ko gëm,

²⁷ ndax ni melax di tàkke penku, lerax ba sowu, noonu la Doomu nit ki di feeñe.

²⁸ Fu médd nekk, fa la tan yay daje.

²⁹ «Gannaaw coonob fan yooyu nag, “jant bi day daldi lëndëm, weer wi fey ag leeram; biddiwi yi xàwweekoo asamaan, dooley asamaan sàqi.”

³⁰ Ca la màndargam Doomu nit ki di feeñ fa asamaan. Bu boobaa xeeti àddina yépp dinañu tiislu te dinañu gis Doomu nit ki di ñëw ci kaw niir yi, ànd ak manoore ak daraja ju réy.

31 Ci kaw loolu coowal liit gu xumb lay yebale ay malaakaam, ñu dajalee ay tànnéefam fa ñeenti jëmuy ngelaw li, dale ko ca catu asamaan lii ba ca cat lee.»

32 Yeesu teg ca ne: «Jàngatleen misaalu garabu figg. Ag figg, bu bàñqaas ya duyee, xob ya di sëq, ngeen xam ne nawet jubsì na.

33 Bu ngeen gisee xew-xew yooyu yépp sotti, noonu itam ngeen di xame ne bés bi jubsì na, ba agsi ci bunt bi sax.

34 Maa leen ko wax déy, niti tey jii[†] duñu wáy muk te loolu lépp sottiwul.

35 Asamaan ak suuf dina wees, waaye samay wax du wees muk.

Yàlla rekk moo xam bés ba

36 «Waaye bés boobu ak waxtu wa, kenn xamu ko; du malaaka ya fa asamaan, du Doom ji, xanaa Baay bi donj.

37 Na woon ca jamonoy Nóoyin, noonu lay deme, bu Doomu nit ki di feeñ.

38 Ndaxte jant ya jiitu mbënn ma, nit ñaa nga doon lekk aka naan, di takk aka maye jabar, ba bés ba Nóoyin duggée ca gaal ga.

39 Yéguñu woon dara, ba kera mbënn ma dikk, buub ñépp. Noonu donj lay deme bu Doomu nit ki feeñee.

40 «Bu boobaa ñaar ay nekk ca tool ba, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu bàyyi ko.

41 Ñaari jigéen di wolandoo ca wolukaay ba, ñu yóbbu kenn, bàyyi ka ca des.

[†] **24.34 niti tey jii:** seetal ci *Màrk* 8.38.

⁴² Kon nag teewluleen, ndax kat xamuleen ban bés la seenub sang di dikk.

⁴³ Waaye lenn de, xamleen ko: boroom kër, su xamoon wan waxtuw guddi la ab sàcc di ñëw, kon dina teewlu te du ko bàyyi moos, mu dàjjiy dugg kërám.

⁴⁴ Moo tax yeen itam waajleen ba jekk, ndax waxtu wu ngeen foogul, ci la Doomu nit ki di ñëw.

⁴⁵ «Ana kan nag mooy surga bu wóor te muus, ba njaatigeem batale ko surgay kërám, ngir mu di leen jox ab dund ca ba muy jot?

⁴⁶ Ndokkalee surga bu njaatigeem dikk, fekk ko muy doxale noonu.

⁴⁷ Maa leen ko wax déy, alalam jépp la ko njaatige la di far dénk.

⁴⁸ Waaye su surga bu bon ba nee ci xelam: “Sama njaatige dikkagul léegi,”

⁴⁹ ba tax mu tàmbalee dóor ay bokki surgaam, di lekk aka naanandoo ak màndikat ya,

⁵⁰ su boobaa njaatige laay dikk bés bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu foogul,

⁵¹ mbugal ko ba daggat ko, sédd ko ci añub jini-galkat yi. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.

25

Séentu sab sang laaj na teewlu

¹ «Su boobaa nguurug asamaan day mel ni fukki janq yu fab seeni làmp, gén, gatanduji boroom séet,

² juróom ña nag di ñu dofe, te juróom ña ca des di ñu muus.

³ Ñu dofe ña fab seeni làmp, te jotuñoo fàgguwaale ag diw;

⁴ ña muus ñoom, fàgguwaale ag diw ci seeni njaq, booleek seeni làmp.

⁵ Boroom séet ba nag guddee, ñépp gëmmeentu, bay nelaw.

⁶ «Ba guddi ga xaajee, coow la jib: “Boroom séet baa ngoog, gënnleen, gatandu ko.”

⁷ Janq ja jépp yewwu, daldi waajal seeni làmp.

⁸ Ñu dofe ña ne ña muus: “Mayleen nu ci seenug diw, sunuy làmp a ngi fey.”

⁹ Ñu muus ña ne leen: “Déet, lu ko moy du nu am lu nu doy, nook yeen. Demleen kay jëndali seen bopp fa muy jaaye!”

¹⁰ «Naka lañu dem jëndi, boroom séet ba agsi. Ci kaw loolu ña mu fekk noppi, ànd ak boroom séet ba, dugg ca néegu bernde ja, bunt ba daldi tëje.

¹¹ Gannaaw loolu janq ja ca des dikk, ne: “Sang bi, Sang bi, ubbil nu!”

¹² Mu ne leen: “Aylayéwén laa leen wax, xawma leen.”

¹³ «Teewluleen boog, nde xamuleen bés ba, mbaa waxtu wa.

Ndénkaane aw sas la

¹⁴ «Nguurug Yàlla dafa mel ni kuy waaja tukki, daldi woo ay surgaam, batale leen alalam.

¹⁵ Kii, mu dénk ko juróomi milyon*; kee, ñaar; ka ca des, benn, ku nekk ak la mu àttan. Ci kaw loolu, mu daldi tukki.

¹⁶ «Ka jot juróomi milyon ya nag daldi dem, di ca jula, ba amaat yeneen juróom.

¹⁷ Ka jot ñaar it def noonu, ba amaat yeneen ñaar.

* **25.15 juróomi milyon:** maanaam juróomi talan. Seetal *Xaalis* ci Leeral yi.

¹⁸ Ka jot benn milyon moom dem gas ca suuf, làq fa xaa lisu njaatigeem.

¹⁹ «Gannaaw diir bu yàgg njaatigeb surga ya délsi, daldi bokk xayma ak ñoom ni alalam tolloo.

²⁰ Ci kaw loolu ka jotoon juróomi milyon dikk, indaale yeneen juróom, ne ko: “Sang bi, juróomi milyon nga ma dénkoon; yeneen juróom yii laa ci am.”

²¹ Njaatigeem ne ko: “Jaaraamaa, surga bu baax bi te wóor. Gannaaw ci lu tuut nga wóore, lu bare laa lay dénk. Kaay nag nu bokk bége.”

²² Ka jotoon ñaari milyon it dikk, ne ko: “Sang bi, ñaari milyon nga ma dénkoon, yeneen ñaar yii laa ci am.”

²³ Njaatige la ne ko: “Jaaraamaa, surga bu baax bi te wóor. Gannaaw ci lu tuut nga wóore nag, lu bare laa lay dénk. Kaay nag nu bokk bége.”

²⁴ «Ka jotoon benn milyon it dikk, ne ko: “Sang bi, xamoon naa ne nit ku néeg nga; dangay dajale loo jiwuloon, di góob loo faruwuloon.

²⁵ Moo tax ma ragal, ba dem gas ca suuf, làq ca sab milyon. Mu ngii, fabal sa alal.”

²⁶ Njaatige la nag ne ko: “Surga bu bon bi te yaa-fus! Xamoon nga ne damay dajale lu ma jiwuloon, di góob lu ma faruwuloon.

²⁷ Kon waroon ngaa yóbbu sama xaa lis ca denckati xaa lis ya, ba bu ma dikkee, jot sama milyon, boole ca tonoom.

²⁸ Nanguleen nag xaa lis bi ci moom, te jox ko boroom fukki milyon yi.

²⁹ Ndaxte képp ku am, dees na ko dolli, ba mu barele, waaye ku amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.

³⁰ Surga bu ñàkk njariñ bii nag, sànnileen ko ca lëndëm gu tar ga ca bitì. Foofa lees di jooye aka yéyoo ndax mitit.”

Almasi bi mooy àtte àddina

³¹ «Keroog bu Doomu nit ki dikkee darajaam nag, ànd ak mboolem malaaka yi, mooy toog ci ngànguneem lu darajawu†,

³² mboolem xeet yi lees di dajale fi kanamam, te mooy xàjjaatle ñii ak ñee, ni ab sàmm di xàjjaatlee ay xar aki bëy,

³³ te mooy teg xar yi fi ndijooram; bëy yi, fa càmmoñam.

³⁴ «Ca la buur bay wax ñi ci ndijooram ne leen: “Yeen ñi sama Baay barkeel, dikkleen jël nguur gi ñu leen waajalaloon ba àddina sosoo.

³⁵ Ndaxte ba ma xiifee, yeena ma leel; ma mar, ngeen nàndal ma; ma dib doxandéem, ngeen fat ma;

³⁶ ma rafle, ngeen wodd ma; ma wopp, ngeen toppatoo ma; ñu tëj ma, ngeen seetsi ma.”

³⁷ Su ko defee boroom njekk yi ne ko: “Sang bi, kañ lanu la gis, nga xiif, nu leel la; mbaa nga mar, nu nàndal la?

³⁸ Ak kañ lanu la gis, nga dib doxandéem, nu fat la; mbaa nga rafle, nu wodd la?

³⁹ Ak itam kañ lanu la gis, nga wopp mbaa ñu tëj la, nu seetsi la?”

⁴⁰ Bu loolu amee buur ba ne leen: “Maa leen ko wax déy, lu ngeen ci defal kenn ci ñi gëna tuut ci sama bokk yii, man ngeen ko defal.”

⁴¹ «Gannaaw loolu, ña fa càmmoñam la naan: “Yeen ñi alku nag, xiddileen ma, te tàbbiji

† 25.31 Seetal ci *Dañeel* 7.13-14.

sawara su dul fey, fa ñu waajalal Seytaane aki malaakaam.

⁴² Ndaxte ba ma xiiffee, leeluleen ma, ba ma maree, nàndaluleen ma.

⁴³ Ba ma dee ab doxandéem, fatuleen ma; ba ma raflee, wodduleen ma; ba ma woppee, ak ba ñu ma tëjee it, seetsiwuleen ma.”

⁴⁴ Su ko defee ñoom itam ñu ne ko: “Sang bi, kañ lanu la gis, nga xiif, mbaa nga mar, mbaa nga dib doxandéem, mbaa nga rafle, mbaa nga wopp, mbaa ñu tëj la, te fajunu sa soxla?”

⁴⁵ Ca la leen di wax ne leen: “Maa leen ko wax déy, lu ngeen ci defalul kenn ci ñi gëna tuut, man ngeen ko defalul.”

⁴⁶ Ñooña daldi séddooji mbugal mu sax dàkk, boroom njekk yi nag séddooji texe gu sax dàkk.»

26

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

¹ Ba Yeesu daaneelee mboolem kàddu yooyu, da ne ay taalibeem:

² «Xam ngeen ne ñaari fan a des ci màggalu bésub Mucc. Ca lañuy wor Doomu nit ki, daaj ko ci bant.»

³ Booba nag sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa ña nga daje ca màkkaanu sarxalkat bu mag, ba ñuy wax Kayif.

⁴ Ci biir loolu ñu gise, ngir nu ñu sàcce ba jàpp Yeesu, reylu ko.

⁵ Teewul nag ñu ne: «Bumu doon ci bésu màggal bi, lu ko moy askan wi yëngu.»

Jigéen teral na Yeesu

⁶ Yeesu nag ma nga woon dëkk ba ñuy wax Betani ca kër Simon gaana ga.

⁷ As ndaw dikk, yor njaqal doju albatar lu def lajkoloñ gu jafe. Ndaw sa fekk Yeesu ca ndab la, muy lekk, mu sotti ko ca boppam.

⁸ Taalibe ya nag gis ca, ñaawlu ko ne: «Ana lu waral yàq gii?

⁹ Maneesoon naa jaaye lii lu bare, jox xalis bi néew-doole yi.»

¹⁰ Yeesu nag xam la ñu wax, ne leen: «Lu ngeen di sonale ndaw si? Jëf ju rafet la ma defal!

¹¹ Néew-doole yi de, dingeen ci am ñu nekk ak yeen ba fàww. Waaye man de, amuleen ma ba fàww.

¹² Sotti gi ndaw si sotti diw gi ci sama kaw, samab rob la koy waajale.

¹³ Maa leen ko wax déy, li ndaw sii def, fépp fu ñuy yéeneji ëllëg xibaaru jàmm bii ci àddina sépp, dees na ko fa nettalee, di ko fàttalikoo jëmmu ndaw si.»

Yuda wor na Yeesu

¹⁴ Booba la waa ju ñuy wax Yuda Iskaryo, kenn ca Fukk ñaak ñaar, dem ca sarxalkat yu mag ya,

¹⁵ ne leen: «Lan ngeen ma mana jox, ngir ma teg Yeesu ci seeni loxo?» Ñu waññal ko fanweeri poseti xalis*.

¹⁶ Ca la Yuda dale wut yoon wu mu jekkoo Yeesu, ba wor ko.

Reerub tàggatoo jot na

* **26.15** Seetal ci *Sàkkaryaa* 11.12-13.

17 Ca bés ba njëkk ca manggalug ayu bésu Mburu mu amul lawiir nag[†], taalibe yaa dikk ne Yeesu: «Foo bëgg nu waajalal la fa reeru bésu Mucc bi?»

18 Yeesu ne leen: «Demleen ca dëkk ba, te ngeen àgg ba ca diw, ne ko: “Kilifa gi nee: Sama bés dëgmal na; ci yaw nag laay manggalsee bésu Mucc bi, maak samay taalibe.”»

19 Taalibe ya def la leen Yeesu sant, daldi waajal reeru bésu Mucc ba.

20 Ba jant sowee, Yeesu dikk di reersi, moom ak Fukk ñaak ñaar.

21 Naka lañuy lekk, mu ne leen: «Maa leen ko wax déy, kenn ci yeen moo may wor.»

22 Taalibe ya am tiis lool; ku nekk daldi ne ko: «Mbaa du man a, Sang bi?»

23 Yeesu ne leen: «Ki yebandoo ak man loxoom ci ndab li, kooku moo may wor.

24 Doomu nit kaa ngi dem moos, noonee ñu ko binde woon, waaye wóoy ngalla ki pexe mi ñu wore Doomu nit ki di jaare! Kooka de, bañoona juddu sax moo doon gën ci moom.»

25 Yuda, mi ko nara wor, ne ko: «Mbaa du man a, Kilifa gi?» Yeesu ne ko: «Yaa ko wax.»

26 Naka ñuy lekk nag, Yeesu jël mburu, yékkati kàddug cant, dagg, jox taalibe ya. Mu ne leen: «Jëlleen lekk, lii sama yaram la.»

27 Mu teg ca jël ab kaas, yékkati kàddug cant, jox leen ko, ne leen: «Naanleen ci, yeen ñépp,

28 ndax lii mooy sama deret, ji fas kóllère gi, te

[†] 26.17 Ci Yawut yi, bés bu nekk, ci tàkkusaan lay tàmbali.

nara tuurul ñépp‡ ngir njéggalug bàkkaar.

²⁹ Maa leen ko wax, gannaaw-si-tey dootuma naan mukk ndoxum reseñ mii, ba kera may naan, maak yeen, ndoxum reseñ mu bees ca sama ngu-urug Baay.»

³⁰ Ba loolu amee ñu yékkati galanu cant, daldi génn jëm tundu Oliw ya.

³¹ Booba la leen Yeesu ne: «Yeen ñépp ay dellu gannaaw ndax man, guddig tey jii, ndax bindees na ne:

“Maay dóor sàmm bi,

xar yi tasaaroo§.”

³² Waaye bu ma dekke, dinaa leen jiituji fa Galile.»

³³ Piyeer nag àddu ne ko: «Bu ñépp dellu woon gannaaw ndax yaw, man дума dellu gannaaw mukk.»

³⁴ Yeesu ne ko: «Maa la ko wax déy, guddig tey jii, bala ganaar a sab, dinga ma jàmbu ñetti yoon.»

³⁵ Piyeer ne ko: «Su ma naree ànd ak yaw dee sax, дума la jàmbu mukk.» Taalibe ya ca des yépp waxe noonu, ñoom itam.

Yeesu ñaan na ci biir tiis wu réy

³⁶ Ca la Yeesu ànd ak ñoom ba béreb ba ñuy wax Setsemane, mu ne taalibe ya: «Toogleen fii, ma dem fale, ba ñaani fa.»

³⁷ Ci kaw loolu mu ànd ak Piyeer ak ñaari doomi Sebede, aw tiis ak njàqare nag daldi koy jàpp.

‡ **26.28** Baat bii man naa tekki «ñu bare», waaye ci làkku yawut waxin la: fii «ñépp» lay wund. Seetal ci *Esayi* 53.12 ak ci *1.Timote* 2.6. § **26.31** Seetal ci *Sàkkaryaa* 13.7.

³⁸ Ca la leen ne: «Tiis wu réy la sama xol fees, ba may bëgga dee! Toogleen fii, te ngeen ànd ak man ci teewlu.»

³⁹ Ba loolu amee, Yeesu dox ba sore leen tuuti, ne gurub sukk, dëpp jëëm fa suuf. Mu ñaan ne: «Sama Baay, bu manee am, bii kaas bu fees ak wextanu coono, ngalla teggil ma ko! Moona, bumuy sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare am.»

⁴⁰ Gannaaw loolu mu délsi, fekk taalibe ya di nelaw. Mu ne Piyeer: «Wenn waxtu donj, amuleen dooley teewloondoo kook man?

⁴¹ Teewluleen te ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir. Xolub nit kat yebu na, yaram see néew doole.»

⁴² Yeesu delluwaat, ba nee, ñaareel bi yoon, daldi ñaan ne: «Sama Baay, ndegam lii manu maa teggi ba duma ko naan, na sa coobare am.»

⁴³ Mu délsiwaat, fekk leen ñuy nelaw, manatuñoo xippi, ndax ngëmment.

⁴⁴ Mu bàyyikoo ca ñoom, demati ba nee ñetteel bi yoon, daldi dellu ca genn kàddug ñaan googa.

⁴⁵ Gannaaw gi, mu délsiwaat ca taalibe ya ne leen: «Yeena ngi nelaw, di noppalu ba tey? Waxtu waa ngii dëgmal, ci lañuy teg Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi.

⁴⁶ Jógleen nu dem, ki may wor a ngi nii.»

Jàpp nañu Yeesu

⁴⁷ Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, Yuda, kenn ca Fukk ñaak ñaar, jekki agsi, ànd ak gàngoor gu takku, jóge ca sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa. Ña nga gannaayoo ay saamar aki njur.

⁴⁸ Fekk na workat ba jox leen ab tegtal, ne leen: «Ki may foon, kooku la; jàppleen ko.»

⁴⁹ Mu dikk ba ci Yeesu, ne ko: «Jàmm nga am, Kilifa gi,» daldi ko foon.

⁵⁰ Yeesu ne ko: «Xarit, li la indi, def ko.» Ca lañu ko ne taral, jàpp ko.

⁵¹ Ba loolu amee kenn ca ña ànd ak Yeesu ne yóot bocci saamaram, caw ko surgab sarxalkat bu mag ba, njoof nopp ba.

⁵² Teewul Yeesu ne ko: «Dellool sa saamar ci mbaram, ndax képp ku bocci saamar, saamar lay deewe.

⁵³ Defe nga ne manumaa woo sama Baay wall, mu yónnee ma ci saa si lu ëpp fukki gàngoori malaaka ak ñaar?

⁵⁴ Waaye kon nu Mbind miy ame te mu indi ne fàww mu deme noonu?»

⁵⁵ Ca waxtu woowa la Yeesu ne mbooloo ma: «Jàppi ma donj a leen taxa dikkey saamar aki njur, mel ni ñuy topp ab fippukat. Moona bés bu nekk maa nga daan toog ca kër Yàlla ga, di jàngale, te jàppuleen ma.

⁵⁶ Waaye lii lépp daa am ngir sottal Bindi yonent yi.» Ci kaw loolu taalibe yépp daw, wacc ko.

Yeesu jàankoonte na ak àttekat ya

⁵⁷ Ña jàpp Yeesu nag yóbbu ko kër Kayif, sarxalkat bu mag ba, fa firikati yoonu Musaa ya ak magi askan wa daje.

⁵⁸ Piyeer moom, yoxal Yeesu lu sore, topp ca gannaawam, ba ca èttu sarxalkat bu mag ba; mu dugg, toog ak wattukat ya, di seet nu mbir may mujje.

⁵⁹ Sarxalkat yu mag yaak mboolem kuréelu àttekati Yawut ya nag di wut fen yu nit seedeel Yeesu, ba ñu man koo reylu,

⁶⁰ te amuñu ko, doonte ay seedey fen-kat yu baree dikk. Ñaar nag mujj dikk, ne:

⁶¹ «Kii de moo noon: “Man namaa toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan*.”»

⁶² Ba mu ko defee sarxalkat bu mag ba jóg ne ko: «Doo tontu dara ci li la ñii tuumaal?»

⁶³ Yeesu ne cell. Sarxalkat bu mag ba ne ko: «Giñloo naa la ci Yàlla jiy dund, ngir nga wax nu, ndax yaa di Almasi bi, Doomu Yàlla.»

⁶⁴ Yeesu ne ko: «Yaa ko wax. Te it, maa leen ne gannaaw-si-tey dingeen gis Doomu nit ki toog ci ndijooru Boroom Kàttan gi, te dingeen ko gis ci kaw niir yi, muy ñëw†.»

⁶⁵ Ca la sarxalkat bu mag ba ne tareet yérey boppam, ndax mer. Mu ne: «Diir na Yàlla mbagg, lu nu doyeeti seede? Yeena dégg ni mu diire Yàlla mbagg!

⁶⁶ Lu ngeen ci xam nag?» Ñu ne: «Dee mooy àtteem!»

⁶⁷ Ca lañu ko tifi ci kanam, dóor ko ay këmëx. Ñeneen ña talaata ko,

⁶⁸ te naan ko: «Almasée, waxal nu kàdduy waxyu boog, ana ku la dóor?»

Piyeer jàmbu na

⁶⁹ Ci biir loolu Piyeer a nga toogoon ca biti, ca ètt ba. Ab surga bu jigéen dikk ba ca moom, ne ko: «Yaw itam yaak Yeesum Galilee àndoon.»

⁷⁰ Teewul Piyeer miim ko ci kanam ñépp ne ko: «Xawma li ngay wax.»

* **26.61** Seetal ci *Yowaan* 2.19-22. † **26.64** Seetal ci *Taaliifi cant* 110.1; *Dañeel* 7.13-14.

⁷¹ Gannaaw gi, Piyeer génn jëm ca bunt ba, be-
neen surga bu jigéen gis ko, ne ña fa nekkoon: «Kii
mook Yeesum Nasaret a àndoon.»

⁷² Teewul Piyeer dellu miim ko ci kaw ngiñ, ne:
«Xawma kooku!»

⁷³ Nes tuut ña fa taxawoon dikk ne Piyeer: «Yaw
itam kay ci ñoom nga bokk, sa waxin a la feeñal.»

⁷⁴ Ca la tàmbalee waat aka giñ, ne: «Ki ngeen di
wax, man xawma ko.» Ca saa sa ganaar sab.

⁷⁵ Piyeer daldi fàttaliku la Yeesu waxoon ne:
«Bala ganaar a sab, dinga ma jàmbu ñetti yoon.» Mu
génn nag, di jooy jooy yu metti.

27

Yuda réccu na

¹ Ca suba teel mboolem sarxalkat yu mag ya ak
magi askan wa féncoo, ngir teg Yeesu àtteb dee.

² Ñu yeew ko, yóbbu, jébbal ko Pilaat boroom réew
ma.

³ Yuda ma wor Yeesu nag, ba mu gisee na ñu tege
Yeesu àtteb dee, ca la réccu, daldi delloo fanweeri
poseti xalis ya ca sarxalkat yu mag ya ak magi
askan wa.

⁴ Mu ne: «Bàkkaar naa ba ma woree jàmbur bu
deful dara, ñu tuur deretam.» Ñu ne ko: «Lu ciy
sunu yoon? Yaa xam!»

⁵ Ba mu ko defee Yuda sànni xalis ba ca kër Yàlla
ga, jóge fa, dem, wékk boppam, xaru.

⁶ Sarxalkat yu mag ya nag for xalis ba, ne:
«Yoon mayewul ku def xalis bi ci dencukaayu kër
Yàlla gi, ndax peyug deret la.»

⁷ Gannaaw ba ñu ca diisoo, ab toolu defarkatu ndaa lañu jënd ca xalis ba, ngir di fa suul doxandéem yi.

⁸ Loolu moo tax Toolu deret lañu ko woowe ba tey ji.

⁹ Noonu la kàddu ga jottalikoo woon ci Yonent Yàlla Yeremi sottee. Mooy ba mu nee:

«jël nañu fanweeri dogi xalis ya,

muy njëgu nit ka ñu xayma,

te bànni Israayil di ñi ko xayma,

¹⁰ weccee ko toolu tabaxkatu ndaa ba,

na ma ko Boroom bi sante woon*.»

Yeesu taxaw na fa kanam Pilaat

¹¹ Yeesu nag taxaw ca kanam Pilaat boroom réew ma. Boroom réew ma laaj ko, ne ko: «Yaw yaa di buurub Yawut yi?»

¹² Yeesu ne ko: «Yaa ko wax.» Teewul ba ko sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa di tuumaal, tontuwu ca.

¹³ Ca la ko Pilaat ne: «Xanaa dégguloo li ñu lay jiiñ lépp?»

¹⁴ Yeesu nag tontuwu ko ci lenn, ba tax boroom réew ma jaaxle lool.

¹⁵ Fekk na màggal gu nekkaan, boroom réew ma daan na may askan wa, ñu tànn ca ña ñu tëj kaso, kenn nit ku ñu bëgg, mu bàyyi kooka.

¹⁶ Booba amoon na ku ñu tëj ca kaso ba, te muy ku siiw ku ñuy wax Barabas.

¹⁷ Ba ñu dajee nag, Pilaat ne leen: «Kan ngeen bëgg, ma bàyyi ko, Yeesu Barabas, am Yeesu mi ñuy wax Almasi bi?»

* **27.10** Seetal ci *Yeremi* 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15; *Sàkkaryaa* 11.12-13.

18 Booba xam na ne kiñaan a tax ñu jàpplu Yeesu.

19 Naka la Pilaat toog ca jalu àttekaay ba, sox-naam yeble ca moom ne ko: «Bul dugg ci mbiri ku jub kooku, ndax tey sonn naa lool ci biir gént ndax moom.»

20 Teewul sarxalkat yu mag ya ak magi askan wa xiirtal mbooloo ma, ngir ñu ñaan ñu bàyyi Barabas te reylu Yeesu.

21 Boroom réew ma nag ne leen: «Kan ci ñaar ñii ngeen bëgg, ma bàyyil leen ko?» Ñu ne ko: «Barabas.»

22 Pilaat ne leen: «Nu may def Yeesu, mi ñuy wax Almasi bi nag?» Ñépp ne ko: «Daaj ko ci bant!»

23 Boroom réew ma ne leen: «Lu tax? Ana lu bon lu mu def?» Teewul ñu gëna xaacooti, ne: «Daajal ci bant!»

24 Pilaat nag gis ne amu ca pexe, te coow lu réy a cay topp, mu sàkk ndox, raxas ay loxoom ca kanam mbooloo ma, daldi ne: «Set naa wecc ci deretu kii. Yeenay seet.»

25 Mbooloo mépp àddoondoo, ne: «Na nu deretam dal, nook sunuy doom.»

26 Booba la leen Pilaat bàyyil Barabas, Yeesu moom, mu cawlu ko ay kàcciri, ba noppi teg ko ciy loxo, ngir ñu daaj ko ci bant.

Takk-der ya ñaawal nañu Yeesu

27 Ba mu ko defee takk-deri boroom réew ma yóbbu Yeesu kër buur, ñu daldi woo gàngoor ga gépp ca kawam.

28 Gannaaw loolu ñu futti ko, solal ko mbubb mu xonq curr,

29 teg ci boppam kaala gu ñu ràbbe ay dég, ba noppi teg aw yet ci loxol ndijooram. Ñu sukk ci

kanamam, di ko ñaawal, naan: «Buuru Yawut yée, guddaluw fan!»

³⁰ Ci kaw loolu ñu di ko tifi, fab yet wa, di ko dóor ci bopp.

³¹ Ba ñu ko ñaawalee ba noppi, dañoo summi mbubb ma, solal ko ay yéreem, door koo yóbbu, ngir ñu daaj ko ci bant.

Daaj nañu Yeesu

³² Ba ñu génnee, jenn waay ju ñuy wax Simon te dëkk Siren[†] lañu dajeel; moom lañu gàdduloo bant ba ñu daaj Yeesu.

³³ Ñu dem ca béreb ba ñuy wax Golgota, muy firi bérebu Kaanju bopp[‡].

³⁴ Ci kaw loolu ñu may ko biiñ bu ñu jaxaseek wextan, ngir mu naan[§]. Teewul ba mu ca ñamee, nanguwu koo naan.

³⁵ Ba loolu amee ñu daaj Yeesu ca bant ba, daldi tegoo bant ay yéreem, séddoo ko^{*}.

³⁶ Ba loolu wéyee ñu toog fa, di ko wattu.

³⁷ Fa féete boppam kaw nag, ñu teg fa lu ñu bind tuumaam ja ko daanlu, mbind ma ne: «Kii mooy Yeesu, buurub Yawut yi.»

³⁸ Ca lañu daajaale ak Yeesu ñaari fippukat ya, kii ci ndijooram, kee ca càmmoñam[†].

³⁹ Ña fa jaare nag di ko saaga aka wëcc bopp[‡],

[†] **27.32 Siren**, ab dëkk la bu nekkoon ci tefesu bëj-gànnaru Afrig te féete Misra sowu. [‡] **27.33 bérebu Kaanju bopp** mooy tund wu nirook kaanju bopp. [§] **27.34** Seetal ci *Taalifi cant* 69.22. ^{*} **27.35** Seetal ci *Taalifi cant* 22.19. [†] **27.38** Seetal ci *Esayi* 53.12. [‡] **27.39** Seetal ci *Taalifi cant* 22.7-8.

⁴⁰ naan: «Acam, yaw miy toj kër Yàlla gi, tabaxaat ko ci ñetti fan, musalal sa bopp boog; gannaaw yaa di Doomu Yàlla, wàccal bant bi!»

⁴¹ Sarxalkat yu mag ya it naka noonu, ñook firikati yoonu Musaa ya ak magi askan wa. Ñu di ko ñaawal, naan:

⁴² «Moom day musle te manul musal sax bop-pam! Mooy buurub Israayil, na wàcc bant bi léegi kay, nu gëm ko.

⁴³ Gannaaw Yàlla la wóolu, na ko Yàlla daldi musal, su ko soobee, ndegam nee naay: “Maay Doomu Yàlla.”»

⁴⁴ Fippukat ya ñu daajaale ak moom itam, di ko tifaare ay saaga.

Yeesu saay na

⁴⁵ La tàmbalee fukki waxtu ak ñaar ca bëccëg nag, ag lëndëm a wàcc ca réew ma mépp, ba fukki waxtu ak juróom ca ngoon.

⁴⁶ Wetu fukki waxtu ak juróom ca ngoon, ca la Yeesu àddu ca kaw ne: «Eli, Eli, lema sabaktani?» Loolu di tekki «Sama Yàlla, sama Yàlla, lu tax nga wacc maŝ?»

⁴⁷ Ñenn ca ña fa taxaw dégg ca, ne: «Yonent Yàlla Ilyaas de la kii di woo.»

⁴⁸ Ci kaw loolu kenn ca ñoom daw, jël ab sagar, xooj ko ci bineegar, lonk ci bant, tàllal ko ko, ngir mu naan.

⁴⁹ Teewul ña ca des ne: «Bàyyil, nu seet ndax Ilyaas ay ñëw, wallu ko.»

⁵⁰ Yeesu nag àddooti ca kaw, daldi yiwi noo ga.

⁵¹ Ca saa sa ridob biir néegu Yàlla ba dale ca kaw ba ca suuf, xar ñaar, suuf sa yëngu, doj ya xar,

⁵² bàmmeel ya ubbiku, néewi aji sell ñu bare ñu nelawoon, daldi dekki,

⁵³ génne ca bàmmeel ya. Gannaaw ba Yeesu dekke, dugg nañu ca dëkk bu sell ba, ba feeñu ñu bare.

⁵⁴ Njiitu takk-der ba ak ña àndoon ak moom di wattu Yeesu nag, ba ñu gisee suuf sa yëngu ak mboolem la xew, dañoo tiit lool, ba ne: «Aylayéwén kii Doomu Yàlla la.»

⁵⁵ Ay jigéen ñu baree nga fa woon, dând leen lu sore, di seetaan. Ña nga toppe woon Yeesu fa Galile, di ko toppatoo.

⁵⁶ Maryaama ma dëkk Magdala ca la, ak Maryaama yaayu Yanqóoba ak Yuusufa, ak yaayu doomi Sebede ya.

Rob nañu Yeesu

⁵⁷ Ba ngoon jotee, jenn waay ju dëkke Arimate, ku Yàlla baaxe, ñu di ko wax Yuusufa, te muy taalibeb Yeesu moom ci boppam,

⁵⁸ moo dem ca Pilaat, laaj ko néewub Yeesu. Pilaat joxe ndigal, ñu jox ko ko.

⁵⁹ Ci kaw loolu Yuusufa jël néew ba, sànge ko càngaayal lëe lu set,

⁶⁰ denc ko ci bàmmeeleu doj bu bees, bu mu yat-taloon boppam. Ba loolu amee mu bérañ doj wu mag, ube ko buntu bàmmeel ba, daldi dem.

⁶¹ Fa la fekk Maryaama ma dëkk Magdala, ak meneen Maryaama ma, ñu toog janook bàmmeel ba.

⁶² Ca ëllëg sa nag, topp ca bésuub Waajalu Noflaay, sarxalkat yu mag ya ak Farisen ya ñoo daje, dem ca Pilaat.

⁶³ Ñu ne ko: «Sang bi, danoo fàttaliku ne naxekat boobu daa waxoon ba muy dund ne: “Gannaaw ñetti fan dinaa dekki.”

⁶⁴ Kon nag ngalla joxeel ndigal, ngir wattulu bàmmeele, ba ca ñetteelu fanam, bala ay taal-ibeem dikk, sàcc néew bi, te naan askan wi, dekki na, te kon naxe gu mujj gi mooy yées gu njëkk ga.»

⁶⁵ Pilaat ne leen: «Am ngeen ay wattukat, dem-leen wattuji ko nu ngeen mane.»

⁶⁶ Ñu dem nag, ngir sàmmi bàmmeele ba, daldi cay tay doj wa koy ub, boole ca teg fa ay wattukat.

28

Yeesu Almasi bi dekki na

¹ Gannaaw bésuub Noflaay ba nag, ca bésuub dibéer ba jiitu ca ayu bésu Yawut ya, Maryaama ma dëkk Magdala ak Maryaama meneen ma ñoo dem, seeti bàmmeele ba.

² Ca saa sa suuf yëngu yëngu bu mag; am malaakam Boroom bi wàcce asamaan, dikk béran doj wa, toog ca kaw.

³ Aw meloom a ngay niru melax, ay yéereem weex tàll.

⁴ Wattukat ya tiit di lox, ba mel ni ñu dee.

⁵ Malaaka ma nag àddu ne jigéen ña: «Buleen tiit. Xam naa ne Yeesu ma ñu daajoon ngeen di seet.

⁶ Nekku fi, nde dekki na, na mu ko waxe woon. Ñewleen seet fi mu tédtoon,

⁷ te ngeen dem gaaw, wax ay taalibeem ne leen: “Dekki na te kat jiituji na leen Galile; foofa ngeen koy gise.” Lii maa leen ko wax.»

⁸ Ba loolu amee jigéen ña fëxe ca bàmmeele ba, ànd ak tiitaange ak mbég mu réy. Ñu daldi daw yégali ko taalibe ya.

⁹ Ci biir loolu rekk Yeesu jekki dajee ñoom, ne leen: «Jàmm ngeen am!» Ñu ne gurub, jàpp cay tànkam, sujjóotal ko.

¹⁰ Yeesu ne leen: «Buleen tiit, demleen ne samay bokk, ñu dem Galile; foofa lañu may gise.»

¹¹ Naka lañuy dem, ndeke ñenn ca wattukat ya délsi nañu ca dëkk ba, ba àgge sarxalkat yu mag ya mboolem la xew.

¹² Ba ñooña dajee ak magi askan wa, ba diisoo, xalis bu takku lañu jox takk-der ya,

¹³ ne leen: «Dangeen di wax ne: “Ay taalibeem a dikk guddi, fekk nu nuy nelaw, ñu sàcc néewam.”

¹⁴ Bu ci boroom dëkk bi jotee, noo koy naxtaan, te dinanu fexe ba ngeen mucc loraange.»

¹⁵ Wattukat ya nag jël xalis ba, daldi def la ñu leen sant. Mbir moomu law na ci biir Yawut yi ba bésab tey jii.

¹⁶ Fukki taalibe ya ak benn nag dem Galile, ba ca tund wa leen Yeesu digaloon.

¹⁷ Ci kaw loolu ñu gis ko, daldi koy sujjóotal. Teewul ñenn ña am xel ñaar.

¹⁸ Yeesu dikk ne leen: «Joxees na ma bépp sañ-sañ fa asamaan ak fi kaw suuf.

¹⁹ Kon demleen sàkk ay taalibe ci xeet yépp, sóobleen leen ci ndox ci turu Baay bi ak Doom ji ak Noo gu Sell gi,

²⁰ te ngeen jàngal leen ñu sàmm mboolem li ma leen sant. Maa ngii nag, di nekk ak yeen bés bu nekk, ba kera àddina di tukki.»

Kàddug Yàlla
The Holy Bible in the Wolof language of Senegal,
translated by La Mission Baptiste du Sénégal
La Sainte Bible en langue wolof du Sénégal, traduite
par La Mission Baptiste du Sénégal

copyright © 2025 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Cette œuvre est mise à disposition sous licence Creative Commons Attribution - Pas d'Utilisation Commerciale - Pas de Modification 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

 Vous n'êtes pas autorisés à :

Partager — copier, distribuer et communiquer le matériel par tous moyens et sous tous formats. L'Offrant ne peut retirer les autorisations concédées par la licence tant que vous appliquez les termes de cette licence.

Attribution — Vous devez créer/déposer un lien vers la licence et indiquer si des modifications ont été effectuées ; l'Œuvre. Vous devez indiquer ces informations par tous les moyens raisonnables, sans toutefois suggérer que l'Offrant vous soutient ou soutient la faccedil;on dont vous avez utilisé son Œuvre.

Pas d'Utilisation Commerciale — Vous n'êtes pas autorisés à ; faire un usage commercial de cette Œuvre, tout ou partie du matériel la composant.

Pas de modifications — Dans le cas où vous effectuez un remix, que vous transformez, ou créez ; partir du matériel composant l'Œuvre originale, vous n'êtes pas autorisés à ; distribuer ou mettre à disposition l'Œuvre modifiée.

Pas de restrictions complémentaires — Vous n'êtes pas autorisés à ; appliquer des conditions légales ou des mesures techniques qui restreindraient légalement autrui ; utiliser l'Œuvre dans les conditions décrites par la licence.

C'est un résumé ; (et non pas un substitut) de la licence. Pour voir une copie de cette licence, cliquez ici.

La Mission Baptiste du Sénégal a le plaisir de vous autoriser à ; utiliser toute portion tirée des Écritures

qui sont disponibles sur [http:// biblewolof.com](http://biblewolof.com) et sur ces appli (l’oelig;uvre), sous réserve que le crédit nous soit reconnu par écrit, avec la mention du nom de notre organisation (voir plus loin). Mais on ne peut la modifier de quelque façon que ce soit, ni l’utiliser à des fins commerciales, c’est à dire, de telles ressources ne peuvent être vendues à un prix supérieur au coût de la reproduction.

Cette licence n’autorise pas un mixage combinant les écritures en wolof avec vos propres ressources traduites en wolof. Si vous désirez faire un mixage, vous devez en obtenir l’autorisation, et pour cela nous exigeons un échantillon de traduction pour une préalable approbation de notre part. En effet des ressources mal traduites portent préjudice à la créditibilité des écritures.

De même, s’il s’agit d’enregistrements des écritures, nous exigeons des échantillons de la matière enregistrée, pour approbation préalable de notre part. En effet des voix marquées d’accent pourraient être dommageables à la créditibilité des écritures.

Pour demander la permission de faire quoi que ce soit en dehors du cadre de cette licence, contactez-nous.

Voici les déclarations de copyright à inclure dans l'oelig;uvre:

Écriture extraite de (s’il s’agit d’une portion de livre)

Suivi de:

Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr>

Vous pouvez aussi utiliser une forme abrégée:

(Nom du livre abrégé) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr>

La politique de confidentialité se trouve ici.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0)

 You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format. The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.

NonCommercial — You may not use the material for commercial purposes.

NoDerivatives — If you remix, transform, or build upon the material, you may not distribute the modified material.

No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

This is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license. To view a copy of this license, click here.

La Mission Baptiste du Sénégal is pleased to give you permission to use any of the scriptures on <http://biblewolof.com> and in these apps (hereafter referred to as the Work) as long as you give credit to MBS with a copyright notice, and you do not modify or mix the work, and do not sell materials at a price over the cost of reproduction.

In other words, you may download the Work and share it with others as long as you credit us, but you can't change the Work in any way or use it commercially (for profit).

If we give you permission to do a re-mix (combining the scriptures in wolof with your own materials translated in wolof), we will ask for a sample translation or audio recording to approve first, before any distribution. Materials badly translated and voices with a foreign accent impair the credibility of the scriptures.

To ask permission to do anything outside the scope of this license, contact us.

Here are copyright statements to include with the work :

Scripture citations taken from(if it's only a portion of a book) followed by

Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

Or you may use a shortened form:

(Name of the book) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

You can read our [privacy policy](#) here.

Liggéey bii turu sañ-sañu jëfandikoom di « Creative Commons BY-NC-ND 4.0 » ; maye na ku ko yeb,

fépp ci àddina, ci kaw way jefandiku ji wàccoo ak yii ndigal: BY = SM (dees na Seedeel boroom Moomeelam); NC = AJ (Amul Jaay); ND = AS (Amul Soppi). Ku bëgga gis sottib sañsañu jëfandikoo bi, seet ko fii.

■ Mission Baptiste du Sénégal am na mbégtey may leen ngeen yeb, ak sotti, ak wasaare lu mu mana doon ci Kàddug Yàlla gi ci <http://biblewolof.com>, ak ci appli yii, ci kaw ngeen seedeel nu sunu moomeel (seetal ci suuf). Waaye dungen ci mana soppi lenn, ak nu coppite ga mana tëdde, te ngeen bañcee jaaye lenn ci njëg gu wees li leen sottib mbind mi dikke.

Su dee lu ngeen raxe (muy seen liggéeyu bopp bu ngeen tekki ci wolof, boole ko ak lenni kàddug Yàlla gi ci wolof), ba bëgg koo sotti ngir wasaare ko, war ngeen cee jëkka am sunu ndigal, te jox nu ci seenub tekki, lu tuut lu nu ko mana natte ba mu doy nu, ndax jomtukaay yu tekki bi awul yoon gàkka na Mbind mu sell mi. Jokkoleen ak nun, ngir sàkku ndigalu def lu mu mana doon, lu wees kemu sañsañu jëfoo.

Ba tey su dee lu ngeen jukkee ci kàddug Yàlla gi, ba def ko ay dégtal yu ngeen taataan, bëgg nanu ngeen sàkka nu ci seenub taataan, lu tuut lu nu mana natte baat yi ba mu doy nu, ndax baat yu seen làmmiñu boroom taq itam, gàkka na ab liggéey.

Yii kàddu la sañsañu jëfoo tege, te warees koo boole ci liggéey bi:

Ci………… lanu ko jukkee,(su dee ab dogu téere doŋŋ)

Kàddug Yàlla gi © 2025 MBS

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr>

Manees naa jëfandikoo itam ab gàttaalub turu téere bi :

(Turu gàttaal téere bi) **2025 MBS (NINEA: 20215410C9)**

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.fr>

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-04-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 23 Apr 2025 from source files dated 18 Apr 2025

d0698bf2-fb52-5f39-9542-2e2eeaf3c516